

Maksualase teabevahetuse seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. SISSEJUHATUS

1.1 Sisukokkuvõte

Eelnõuga võetakse üle Nõukogu direktiiv (EL) 2023/2226, 17. oktoober 2023, millega muudetakse direktiivi 2011/16/EL maksustamisalase halduskoostöö kohta (ELT L, 2023/2226, 24.10.2023)¹ (edaspidi *halduskoostöö direktiivi muudatus*). Eelnõuga nähakse ette krüptovarateenuse pakujate maksualane aruandluskohustus ning lahendatakse maksuhaldurite halduskoostöös tõusetunud murekohti. Direktiiv muudab ka finantskontode maksualase teabevahetuse üksikasju.

Krüptovara ja finantskontosid puudutava teabevahetuse regulatsioon põhineb OECD liikmesriikide poolt kokkulepitud teabevahetuse mudelitel: vastavalt krüptovara käsitlev CARF – *crypto asset reporting framework* ja finantskontosid käsitlev CRS – *common reporting standard*².

Direktiivis sätestatud reeglite üle võtmine on ette nähtud 2025. aasta 31. detsembriks ja neid tuleb rakendada alates 2026. aasta 1. jaanuarist. Esimest korda tuleb krüptovara teave esitada ja sellekohast teavet vahetada 2027. aastal.

1.2 Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud Rahandusministeeriumi maksu- ja tollipoliitika osakonna nõunik Anneli Valgma (5885 1315, anneli.valgma@fin.ee).

Eelnõu on keeleliselt toimetanud Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna keeleteimetaja Heleri Piip (heleri.piip@fin.ee). Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna nõunik Marge Kaskpeit (marge.kaskpeit@fin.ee).

1.3 Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

Eelnõu aluseks on üksnes halduskoostöö direktiivis sätestatud nõuded.

¹ Direktiiv on kättesaadav Eur-Lex andmebaasis aadressil: [Direktiiv - EL - 2023/2226 - EN - EUR-Lex](#)

² Krüptovara teabevahetuse mudel ja finantskontode teabevahetuse mudeli täiendused on kättesaadavad OECD veebis aadressil: <https://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/crypto-asset-reporting-framework-and-amendments-to-the-common-reporting-standard.htm>

Juriidilise isiku trahvimäära tõstmine on seotud 12. juunil 2024. aastal vastu võetud karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusega (trahviühiku suurendamine)³.

Hea õigusloome ja normitehnika eeskirja (HÕNTE) § 1 lõike 2 punkti 2 kohaselt ei ole väljatöötamiskavatsus nõutav, kui eelnõu käsitleb Euroopa Liidu õiguse rakendamist ja kui eelnõu aluseks oleva Euroopa Liidu õigusakti eelnõu menetlemisel on sisuliselt lähtutud HÕNTE § 1 lõikes 1 sätestatud nõuetest. Viidatud normist lähtuvalt ei ole eelnõu osas tehtud väljatöötamiskavatsust.

Erandina on eelnõu § 2 punkti 3 kohta koostatud 2021. aastal väljatöötamiskavatsus⁴ (edaspidi VTK), millega kavandati kuues seaduses juriidilise isiku trahvimäärade tõstmist. Eelnõu eesmärgiks on MTVS kooskõlla halduskoostöö direktiiviga, mistõttu eelnõus kajastatakse VTKst vaid MTVSist tulenevate kohustuste rikkumise eest ette nähtud rahatrahvi määra.

Direktiiv on olulisel määral üle võetud viiteliselt. Eriti finantskontode teabevahetusse (peatükk 1¹) ja krüptovara teabevahetusse (peatükk 1²) puutuvalt.

HÕNTE § 28 lõike 6 kohaselt tuleb küll üldjuhul vältida otseviidet direktiivi sättele, kuid sama lõike teine lause lubab seda teha juhul, kui tegemist on EL direktiivi tehnilise sättega, mille kohaldamine toimub niikuinii üksühele ja selle sätte dubleerimine riigisisese õigusesse ei ole otstarbekas. Automaatne teabevahetus on direktiivis kõige peenema detailina kokku lepitud ning komisjon jälgib iga sõna ülevõtmist Eesti õigusesse. See tähendab sisuliselt vajadust kogu direktiivi tekst kopeerida Eesti õigusesse. Kogemus näitab, et ka sellisel juhul ei õnnestu vältida direktiivi tööteksti tõlkimisel või ülevõtmisel tekkivaid nüansierinevusi, mis direktiivi rakendamise küsimuse alla seavad. Automaatse teabevahetuse instrumendid on alati liiduülesed, mis tähendab, et ettevõtjad peavad jälgima direktiivist tulenevaid kohustusi igas liikmesriigis. Soovime vältida liikmesriikide vahel direktiivi rakendamise erisusi direktiivi ülevõtmisel ja rakendamisel direktiivile otse viidates.

Eelnõuga muudetakse maksualase teabevahetuse seadust (MTVS) redaktsioonis RT I, 02.05.2024, 9 ja maksukorralduse seadust (MKS) redaktsioonis RT I, 19.12.2024, 4.

Seaduse vastuvõtmiseks on vaja Riigikogu poolthääle enamust.

Eelnõu plaanitakse põhiosas jõustada 2026. aasta 1. jaanuarist, väike osa muudatusi 2027. aasta 31. detsembril.

2. SEADUSE EESMÄRK

Rahvusvahelisi institutsioone ja üldsust on juba aastaid tugevalt kõnetanud õiglane maksustamine ja aus maksukonkurents, maksupettuste vastu võitlemine ning maksudest kõrvalehoidumise ennetamine. Üheks oluliseks meetmeks nende eesmärkide elluviimisel

³ Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus (trahviühiku suurendamine) 415 SE

<https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/d0f2c493-2fc0-4edc-a946-ade4e5901fde/karistusseadustiku-muutmise-ja-sellega-seonduvalt-teiste-seaduste-muutmise-seadus-trahviuhiku-suurendamine>.

⁴ Alkoholiseaduse, maksukorralduse seaduse, tolliseaduse, tubakaseaduse, vedelkütuse erimärgistamise seaduse ja vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsus <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/7413f0a8-5613-4a7c-8238-713749f0b833>.

peetakse maksuhaldurite halduskoostöö pidevat laiendamist ja tõhustamist. Samad suundumused on OECD-s ning valdavalt lepitakse Euroopa Liidu tasandil kokku OECD liikmesriikide poolt kokku lepitud koostöömodelite rakendamise üksikasjades liidu tasandil. OECD puhul võib esile tõsta teabevahetuses osalevate riikide ja jurisdiktsioonide pidevaid hindamisi, mis peavad tagama teabevahetuse, kui ka selle osas teostava järelevalve tõhususe.

Halduskoostöö direktiivi hiljutise muudatusega kehtestati kogu finantsmaailma võrdsemalt hõlmav maksualane aruandluskohustus, et vähendada krüptovaradega seonduvaid maksudest kõrvalehoidumise võimalusi. Krüptovara turud on ka laiemas plaanis järjest rohkem reguleeritud, sh ka Eestis Markets in Crypto Assets (edaspidi MiCA) määruse⁵ alusel krüptovaraturu seaduse kaudu. Krüptovarateenuse osutajate tegevust on senisest rangemalt reguleeritud hiljuti ka rahapesu ja terrorismi tõkestamise seadusega.

Krüptovara teabe vahetamine maksuhaldurite vahel täidab lõnga finantstooteid puudutavas maksualases teabevahetuses. Finantskontode alase teabevahetuse sisseviimisel 2014. aastal ei osatud piisavalt ette näha krüptovara turu hüppelist kasvu ega hinnata krüptovara ja nendega seotud teenuste erinevusi traditsioonilisest finantsturust. Seetõttu jäid krüptovarad finantsteenuseid puudutava aruandlusega hõlmamata.

Kuigi krüptovaraturg on volatiilne, püsib see äärmiselt aktiivsena: mitmete allikate ja turuandmete kohaselt ületab maailma krüptovara koguturu maht suurem kui 2,4 triljonit eurot⁶.

Eesti Panga 2025. aasta I kvartali krüptovaraturu statistika kohaselt on Eesti krüptovarateenuste turg märkimisväärselt mahuga. Teenusepakkuja bilansimaht ulatus 2,09 miljardi euron, millest 1,81 miljardit eurot moodustasid klientide varad. Neist varadest kuulus 87% eraisikutele. Samas olid Eesti residentidest eraisikute valduses vaid 34% Eesti klientide varadest, mis viitab tugevale rahvusvahelisele kliendibaasile. Kvartali lõpuks hoiti teenusepakkuja juures krüptovarades kokku 125 miljoni euro väärtuses vara ning klientide tehingute kogukäive ulatus 4,57 miljardi euron.

Seetõttu on põhjendatud ka maksualase aruandluse laiendamine krüptovarale. Aruandlus on kõige tõhusam üleilmselt rakendatuna. Krüptovarad on kasutusel laiemalt, kui üksnes investeerimisvahendina. Nad leiavad kasutust arveldustes, kaupade ja teenuste eest tasumisel, töötasude maksmisel, ettevõtete omakapitali sissemaksete tegemisel ja muudes võimalikes tehingutes, kus saaks tekkida võimalus maksude tasumisest hoiduda.

Lisaks on halduskoostöö direktiivis pakutud lahendusi mitmetele Euroopa Kontrollikoja⁷ osundatud probleemkohtadele maksuhaldurite halduskoostöö tõhususes. Aruandluskohustuste laiendamine toob kaasa halduskoormuse ja kulud kohustatud isikutele. Halduskoormust ja kulusid on võimalik hoida eesmärgipärasel tasemel, kui maksuhaldurid kasutavad aruandlusega saadavaid andmeid tõhusalt ära maksukohustuste täitmise tagamisel.

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2023/1114, mis käsitleb krüptovaraturge ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 1093/2010 ja (EL) nr 1095/2010 ning direktiive 2013/36/EL ja (EL) 2019/1937 (ELT L 150, 09.06.2023, lk 40–205)

⁶ CoinGecko: <https://www.coingecko.com/en/global-charts>; CoinMarketCAP: <https://coinmarketcap.com/>; Coinbase: <https://www.coinbase.com/explore>

⁷ Rohkem infot vt Euroopa Kontrollikoja raportist: [Special Report No 03/2021: Exchanging tax information in the EU: solid foundation, cracks in the implementation \(europa.eu\)](https://www.europa.eu/en/special-report/03/2021/exchanging-tax-information-in-the-eu-solid-foundation-cracks-in-the-implementation)

Euroopa Kontrollikoda on soovitanud kohustada liikmesriike esitama andmed kõigi direktiivi 1. versiooni tulukategooriate⁸ kohta ning laiendada kohustusliku teabevahetuse ulatust nii, et see hõlmaks muu kui hoidmiskonto kaudu saadud dividenditulu (*non-custodial dividend income*) ja varakatele füüsilistele isikutele antud piiriüleseid eelotsuseid. Samuti on Euroopa Kontrollikoda juhtinud tähelepanu liikmesriikide poolt saadud andmete kasutamise tõhustamise vajadusele ning maksukohustuslaste registrikoodi kasutamisega seotud vajakajäämistele. Ka karistuste ühtlustamise vajadusele on viidatud.

Euroopa komisjon hindas, et direktiiv on kooskõlas Euroopa Liidu isikuandmete kaitse üldmäärusega. Halduskoostöö direktiivis sätestatud aruandluskohustused ning koostöö instrumendid on vajalikud ning eesmärgipärased. Tagatud on isikute andmekaitseõigused, sh isiku teavitamiskohustuse ja vaidlustamisõiguse kaudu. Andmevahetus toimub turvalise elektroonilise süsteemi kaudu, millega krüpteeritakse ja dekrüpteeritakse andmeid ning juurdepääs andmetele on lubatud anda vaid volitatud ametnikele. Riigid peavad tagama andmete säilitamise vastavalt isikuandmete kaitse üldmääruses sätestatud turvameetmetele ja tähtaegadele.

3. EELNÕU SISU

Maksualase teabevahetuse seaduse muutmine

MTVS § 4 muutmine, teabevahetusega hõlmatud tulu ja kapitali kategooriad

Lisaks koostööle kindlates teabevahetuse valdkondades vahetavad Euroopa Liidu maksuhaldurid omavahel automaatses korras regulaarselt sellist teavet tulu ja kapitali kategooriate kohta, mis neil olemas on - näiteks teave töötasude ja kinnisvara kohta. Automaatse teabevahetuse aluseks on halduskoostöö direktiivi 1. versioon (nn DAC 1), milles loetletud tululiigid on Eestis üle võetud MTVS §-s 4. Maksuhalduril olemas oleva teabe vahetamine tähendab, et MTA ei hakka nendesse andmekategooriatesse kuuluvaid andmeid teisele liikmesriigile saatmiseks täiendavalt maksukohustuslastelt ega teistelt Eesti valitsusasutustelt koguma. Iga liikmesriigi maksuhaldur jagab seda teavet teise riigi residendi kohta, mida ta on juba kogunud oma seadusest tulenevate ülesannete täitmisel (nt regulaarsete maksudeklaratsioonidega, maksumenetluses vmt).

MTVS § 4 lõikes 3 täpsustatakse, milliste elukindlustustoodete kohta peavad maksuhaldurid teavet regulaarselt jagama. Kehtiva sõnastuse järgi on teabevahetusega hõlmatud elukindlustuslepingu alusel makstud kindlustussumma ja -hüvitis. Elukindlustustooted on finantstooted ja seega võivad olla hõlmatud ka finantskontode alase teabevahetusega. Elukindlustustoodetesse puutuvalt on vaja seega täpsustada, et DAC1 raames on teabevahetusega hõlmatud tulu sellistest elukindlustustoodetest, mille kohta ei vahetata teavet muul alusel.

Muudatusega laiendati automaatset teabevahetust ka teatud liiki dividenditulule, inglise keeles *non-custodial dividend income* (muu kui hoidmiskonto kaudu saadud dividend). See hõlmab dividende, mis makstakse osaluse omaniku tavalisele pangakontole või tasutakse muus vääringus kui rahas (sh osalusena). Teabevahetus ei puuduta dividende, mida makstakse

⁸ Täna on kohustuslik esitada andmed vähemalt nelja kategooria kohta järgmistest andmekategooriast: 1) töötasu ja muu võlaõigusliku lepingu alusel makstud töö- või teenustasu; 2) juhtimis- või kontrollorgani liikmetele makstud tasu; 3) elukindlustuslepingu alusel makstud kindlustussumma ja -hüvitis; 4) makstud pension; 5) kinnisomand ja kinnisvaratulu; 6) litsentsitasu.

aktsionäri väärtpaberikontole (mis on hõlmatud finantskontode alase teabevahetusega) ega ema-tütre direktiivi alusel (Nõukogu direktiiv 2011/96/EL, eri liikmesriikide ema- ja tütarettevõtjate suhtes kohaldatava ühise maksustamissüsteemi kohta) tulumaksust vabastatud dividende. Ema-tütre direktiiv vabastab tulumaksust dividende, mida liikmesriigi residendist ja tulumaksukohustuslasest äriühing maksab teisele liikmesriigi residendist ja tulumaksukohustuslasest äriühingule, kellele kuulus dividendi saamise ajal vähemalt 10% osalus nimetatud äriühingus. Selliste dividendide puhul ei ole kohustust teavet vahetada.

Soovitus pärineb Euroopa Kontrollikoja raportist. Komisjon on selgitanud, et näiteks noteeritud väärtpabereid (*Listed Securities*) ja võimalik, et ka noteerimata väärtpabereid hoitakse „hoidmiskontol“ (*Custodial Account*) ning seega alluvad need juba finantskontode infovahetusele. Direktiivi üldosaga reguleeritud teabevahetuse kategooriatesse lisatud „muu, kui hoidmiskonto kaudu saadud dividenditulu“ on tulu sellisest dividendist, mille väärtpaberiturul noteerimata (äri)ühing maksis otse teise liikmesriigi residendist osaluse omaniku pangakontole (olemasolev konto). Kontoomaniku ja dividendi maksja vahel puudub vahendaja. Siia alla läheb ka mitterahaline dividend, mis kanti üle täiendava osalusena või muudes vahendites. Teabe jagamise kohustus on dividendi maksva ühingu asukohariigil. Määratlus hõlmab ka sellist dividendi, mille emaettevõtja maksab tütarettevõtjale. Teabevahetusest on samas välistatud dividenditulu, mis „ema- tütarettevõtte direktiivi“ alusel on äriühingu (kinnipeetavast) tulumaksust vabastatud.

MTVS § 4¹ täiendamine lõikega 1³, samade reeglite rakendamine nii OECD kui EL raamistikus

Lisatava normi kohaselt tuleb MTVS 1². peatükis sätestatud kohaldada ka välislepingukohasele ja vastastikuse haldusabi konventsiooni artikli 6 alusel toimuvale krüptovara teabe automaatsele vahetusele.⁹ Muudatus on vajalik selleks, et eelnõuga lisatavat peatükki 2², mis sätestab krüptovara teabevahetuse reeglid Euroopa Liidus, oleks võimalik kasutada ka OECD mudelreeglite põhise krüptovara puudutava aruandlusreeglistiku kohaldamiseks. Selline lahendus on võimalik, sest OECD mudelreeglid ning direktiivipõhised aruandlusreeglid kattuvad pea täielikult ning nende eesmärgiks ei olegi üksteisega konkureerida, vaid ühtida rahvusvaheliseks standardiks. Muudatusega püüame vältida topeltaruandluse tekkimist Eestis tegutsevatel ettevõtjatel, kellel on kliente nii Euroopa Liidus kui väljaspool.

Teabevahetuse partnerriikide ja -jurisdiktsioonide nimekirja avaldab Maksu- ja Tolliamet oma veebilehel. Teave teabevahetuse partnerite kohta on oluline krüptovarateenuse osutajatele, et tuvastada aruandekohustusega hõlmatud kliendid.

MTVS § 8 täiendamine lõikega 1², ärisuhte peatamise võimaldamine

Norm seondub MTVSi peatüki 1² kehtestamisega. Sellega antakse krüptovarateenuse osutajale õiguslik alus ärisuhte peatamiseks kliendiga, kes keeldub koostööst, mis võimaldaks krüptovarateenuse osutajal täita käesolevast seadusest tulenevaid kohustusi. Sarnane õiguslik alus on kehtestatud aruandekohustuslikule platvormihaldurile (MTVS § 8 lg 1¹). Normiga võetakse üle direktiivi 6. lisa 5. jao A osa punkt 2.

⁹ Üleilmsest krüptovara teabevahetusest huvitatud riikide nimekiri on leitav OECD veebis aadressil: [Jurisdictions committed to implement the Crypto-Asset Reporting Framework \(CARF\)](#) Üleilmse krüptovara teabevahetuse kokkuleppe on allkirjastanud 50 riiki ja jurisdiktsiooni: [Signatories of the Multilateral Competent Authority Agreement on Automatic Exchange of Information pursuant to the Crypto-Asset Reporting Framework](#)

Krüptovarateenuse osutaja peab hoolsusmeetmete kohaldamisel koguma oma klientidelt (krüptovara kasutajatelt) neid puudutavat teavet. Krüptovarateenuse osutajatel on õigus nõuda teabe usaldusväärsuse kontrollimiseks täiendavat teavet ning kinnitusi. Kui klient keeldub seda tegemast, siis on krüptovarateenuse osutaja vahetult seadusest tulenev õigus ja kohustus takistada klientidel krüptovaraga tehingute tegemine. Seda eeldusel, et sellele kõigele eelneb vähemalt kaks meeldetuletust, kuid igal juhul mitte enne 60 päeva möödumist esimesest meeldetuletusest.

Eelduslikult lisavad krüptovarateenuse osutajad vastava hoiatuse ka kliendiga ärisuhte loomiseks sõlmitavasse lepingusse.

Direktiiviga kehtestatavad teabe töötlemise reeglid, mis seaduste muutmist ei vaja

MKS ametiabi reeglid (§§ 51¹ ja 51⁷) ning Maksu- ja Tolliameti (edaspidi *MTA*) sisemised töökorrad võimaldavad rakendada direktiiviga kehtestatud järgmiseid muudatusi:

1) Direktiivis muudeti tähtaega, mille jooksul liikmesriik võib vaidlustada kolmandale riigile sellise teabe edastamise, mis on saadud direktiivis sätestatud ametiabi teel. Teabe edastanud riigil on õigus enne teabe kolmandale riigile saatmist see otsus vaidlustada. senise 10 tööpäeva asemel 15 kalendripäeva jooksul.

2) Euroopa Kontrollikoda on heitnud liikmesriikidele ja komisjonile ette, et direktiivi alusel toimuva halduskoostöö tõhusus ei ole piisavalt tagatud. Liikmesriigid võtsid direktiiviga kohustuse luua mehhanismid automaatse teabevahetusega hõlmatud teabevahetuse tõhususe hindamiseks ning jagada komisjoniga iga-aastaselt vastavat analüüsi (artikkel 23).

MTVS § 8 lõike 3 muutmine, keeleline täpsustus

MKS § 8 lõike 3 sõnastus toob kaasa normi mitmeti mõistetavuse. Norm sätestab, et teabeandja säilitab kõiki teabe kogumise ja FATCA kokkuleppega seotud teiste kohustuste täitmist kinnitavaid tõendeid vähemalt jooksva ja kuue eelneva kalendriaasta kohta, kuid mitte rohkem kui kümme aastat. Normi mõte on olnud sätestada teabeandjatele kogu MTVSi hõlmav andmete säilitamise kohustus, kuid normist võib ka jääda mulje, et mõeldud on üksnes FATCA kokkuleppe täitmiseks kogutud andmeid. Tekstist jäetakse välja praeguseks tarbetu viide FATCA-le.

MTVS § 8 täiendamine lõikega 3¹, teabe säilitamise tähtaeg

MTVS § 8 lõikega 3¹ sätestatakse maksuhalduri kohustus säilitada automaatse teabevahetusega hõlmatud teavet vähemalt 5 aastat arvates teabe saamisest, kuid mitte kauem kui 10 aastat. MTVS tasandil ei ole praegu reguleeritud MTA poolt andmete säilitamise tähtajad. Normiga võetakse üle direktiivi erinevad sätted, mis sätestavad automaatse teabevahetusega saadud teabe minimaalse ja maksimaalse säilitamise tähtaja (direktiivis 5–10 a).

MTA töödeldavate andmete säilitamise tähtajad on täpsustatud maksukohustuslaste registri põhimääruse §-s 63, mille lõike 2 punkti 3 kohaselt tuleb MTA-l säilitada automaatse teabevahetusega saadud teavet seitse aastat. Andmete säilitamise tähtaja sätestamisel on võetud arvesse, et maksusumma määramise aegumistähtaeg on 3-5 aastat (MKS § 98). Lisaks tuleks arvestada vajadusega kasutada andmeid maksukohustuse sundtäitmise menetluses. MKS § 58 sätestab maksukohustuslasele kohustuse säilitada andmeid seitse aastat.

MTVS § 8⁸ kehtetuks tunnistamine

Siin on sätestatud maksuhalduri kohustus esitada Euroopa komisjonile nimekiri aruandlusest välistatud finantskontodest ja finantsasutustest. Direktiivist nimekirja esitamise kohustus kaob. Üldine järelevalve pädevus ja kohustus tuleneb MTVS 3. peatükist. Lõige 2 ei ole asjakohane, kuna finantskontode teave tuleb esitada selliste kontoomanike kohta, kes on teabevahetuspartneri residendid. Ekslikult vale isiku andmete kustutamisele kehtivad eraldi reeglid.

MTVS 1¹ peatükk, finantskontode teabevahetus

Finantskontode alane aruandluskohustus on kehtestatud halduskoostöö direktiivi muudatusega 2014/107/EL, millega rakendati ELis OECD finantskontode aruandluse standard (CRS). OECD on teinud oma standardis mitmeid muudatusi, mis teeb vajalikuks ka EL reeglite muutmise.

OECD mudeli kohaldamisala laiendati 2022. aastal e-raha toodetele ja riikide keskpankade digivääringutele. E-raha toodetele ja keskpanga digivääringutele aruandluskohustuse rakendamisel kohaldatakse 10 000 USD lävendit. Aruandlusega ei ole hõlmatud kontod, mille väärtus või jääk ei ületa mistahes 90-päevase perioodi sees 10 000 USD.

OECD finantskontode alase teabevahetuse mudelit uuendati, et hõlmata aruandlusega ühetaoliselt kõik finantstooted, vältides samas topelt-aruandlust krüptovara alase aruandluse mudeli kehtestanud CARFig. Näiteks toodi mõistete laiendamisega CRS kohaldamisalasse ka krüptovarasid puudutavad tuletisväärtpaberid, mida hoitakse kontrol ning ka krüptovaras (nt fondide kaudu) investeerivad investeerimisühingud.

Lisaks tehti teabe kasutatavust parandavaid ja finantsasutuste halduskoormust vähendavaid muudatusi:

- 1) täiendav teave konto (osaluse) omaniku ja kontrolliva isiku rollide kohta ühingus (omanik, kasusaaja, juht);
- 2) teave selle kohta, kas konto on uus/vana või kas see on ühises kasutuses ning mis liiki kontoga on tegemist;
- 3) erandlik ja ajutine õigus tuvastada uue konto omaniku residentsus olemasolevate kontode jaoks ette nähtud hoolsusmeetmetega, kui kontoomaniku kinnitust ei ole võimalik tähtaegselt hankida;
- 4) sellise nõ äriühingu kapitali sissemakseks loodud konto käsitlemine välistatud kontona, mille eesmärk on hoiustada teatud aja jooksul äriühingu asutamiseks vajalikke vahendeid.

Finantskontode aruandluse reeglid on direktiivi väga tehnilise detailsuse tõttu sätestatud MTVS peatükis 1¹ suuresti viidates otse direktiivile. Sellest tulenevalt ei kajastu direktiivi muudatused MTVS tekstis ning seadust muuta ei ole tarvis. Muuta on aga tarvis andmete edastamiseks loodud XML vorme, mis on kehtestatud rahandusministri 19.05.2015 määruse nr 16 „Maksualase teabevahetuse seadusest tulenevate deklaratsiooni vormide ja andmekoosseisude ning nende esitamise ja täitmise korra kehtestamine“ lisades 5–14.

Halduskoostöö direktiivi finantskontode teabevahetust reguleerivas 1. lisas tehtud muudatused on märgitud seletuskirjale lisatud Lisa 1 terviktekstis (mitteametlik).

Kokkuvõtvalt on muudatused direktiivi 1. lisas järgmised:

1. jao muudatused (üldised aruandlusnõuded)

1.1 A jaotises tehti järgmised muudatused:

1) punkt 1 jaotati alapunktidesse a ja b, mis sätestavad kontoomaniku kohta esitatava teabe kategooriad. Lisati kohustus märkida, kas avaldatava isiku kohta (sh kontrollivad isikud) on finantsasutusele esitatud kehtiv residentsust puudutav kontoomaniku kinnitus. Juriidilise isiku ja õigusliku moodustise puhul tuleb märkida ka see kontrolliva isiku roll, mis annab talle kontrolliva isiku staatuse. Kontoomaniku kinnituse valideerimise juhendina tuleks lähtuda OECD ametlikest kommentaaridest¹⁰ finantskonto maksualase teabevahetuse standardi juurde, vt füüsilise isiku uue konto hoolsusmeetmete kommentaarid, IV osa punkt 7 jj. Siinjuures direktiiv ei nõua kontoomaniku andmete parandamist varasemates aruannetes, täiendatud ja parandatud teave tuleb esitada jooksva aruandluse raames.

2) punkti 1 täiendati alapunktiga c, mille kohaselt tuleb finantsasutusel esitada maksuhaldurile info selle kohta, kas konto on ühiskonto ning märkida ära, kui palju omanikke ühiskontol on. Kontoomanike arvu leidmisel võetakse arvesse ka isikuid, kelle kohta teavet ei vahetata (direktiiv ei piira seda infot vaid avaldatavate isikutega).

3) punkti 2 lisati kohustus märkida lisaks kontonumbrile ära ka konto liik ja see, kas konto on olemasolev või uus konto (DAC2 tunnustele vastavalt kas enne või pärast 2015. aasta 31. detsembrist avatud konto või DAC8 tunnustele vastavalt kas enne või pärast 2025. aasta 31. detsembrist avatud konto).

4) lisati punkt 6a, mille kohaselt tuleb õiguslikust moodustisest investeerimisüksuse puhul märkida ära rollid, mille alusel on avaldatavatel isikutel õigus osalusele (*equity interest*) investeerimisüksuses.

1.2. C jaotisele lisati kohustus püüda välja selgitada maksukohustuslasena registreerimise numbrit ja sünniaega iga kord, kui konto infot ajakohastatakse rahapesu ja terrorismi tõkestamise reeglite tõttu.

1.3. 1. jagu täiendati F jaotisega, mis vabastab finantsvara müügist saadud tulu raporteerimisest juhul, kui teavet jagatakse krüptovara aruandes art 8ad kohaselt.

6. jao muudatused (ettevõtte uued kontod)

Punkti 2 alapunkti b lisati rahapesu ja terrorismi vastu võitlemise reeglite juurde, millele ettevõtte (mistahes mitte-finantsasutus ehk *non-financial entity*) kontrolliva isiku kindlakstegemisel tuginetakse, tingimus, et kohaldatavad reeglid peavad olema kooskõlas või sisuliselt sarnased rahapesu ja terrorismi tõkestamise direktiiviga.

7. jao muudatused (hoolsusmeetmete erieeskirjad)

Lisati Aa jaotis. Kui finantsasutusel on uue konto avamisel kontoomaniku kinnituse saamisega ajutised raskused, peab ta hoolsus- ja aruandluskohustuste tähtaegseks täitmiseks kohaldama olemasoleva konto jaoks ette nähtud hoolsusmeetmeid kuni kontoomaniku kinnitus on saadud ja selle õigus kindlaks määratud.

8. jao muudatused (määratletud mõisted)

4.1 A jaotist, mis sätestab aruandekohustusliku finantsasutuse mõiste, muudeti järgmiselt:

1) Punktis 5 lisati hoiustamisasutuse tunnuseks klientide nimel e-raha või keskpanga digiraha hoidmine. Siinjuures võib tegu olla mistahes riigi keskpangaga.

¹⁰ OECD (2017), *Standard for Automatic Exchange of Financial Account Information in Tax Matters, Second Edition*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264267992-en>.

2) Punktis 6 täiendati läbivalt investeeritava finantsvara hulka ka krüptovara. Finantsvahendite, sh krüptovara investeerimise tunnuse alt alapunktis iii välistatakse selliste teenuste pakkumine, millega teostatakse/jõustatakse krüptovara vahetustehinguid kliendi jaoks või tema nimel. Finantsasutuse mõiste määratlemise kontekstis asendati viide FATF soovitudele viitega rahapesu ja terrorismi tõkestamise direktiivile.

3) Uue punktiga 9 lisati e-raha mõiste.

4) Uue punktiga 10 lisati usaldusraha mõiste.

5) Uue punktiga 11 lisati keskpanga digiraha mõiste.

6) Uue punktiga 12 lisati krüptovara mõiste.

7) Uue punktiga 13 lisati avaldatava krüptovara mõiste.

8) Uue punktiga 14 lisati vahetustehingu mõiste.

4.2 B jaotise punktis 1 välistati mitteamuandekohustusliku finantsasutuse määratlusest valitsusüksuse, rahvusvahelise organisatsiooni või keskpanga poolt digiraha hoidmine muu kui finantsasutuse, valitsusüksuse, rahvusvahelise organisatsiooni või keskpanga jaoks.

4.3 C jaotises, mis sätestab finantskonto mõiste, tehti järgmised muudatused:

1) Punktis 2 hõlmati hoiusekonto määratluse alla ka konto, mida kasutatakse e-raha või keskpanga digiraha hoidmiseks.

2) Punktis 9 sätestatud olemasoleva konto mõistet laiendati ka kontole, mida loetakse finantskontoks DAC8 direktiivi alusel ning seda alates 2025. a 31. detsembrist.

3) Punktis 10 sätestatud uue konto mõistet laiendati ka kontole, mida loetakse finantskontoks DAC8 direktiivi alusel ning mis avatakse 2026. a 1. jaanuaril või hiljem.

4) Punktis 17 lisati aruandlusest välistatud kontode hulka: a) konto, mis on avatud äriühingu asutamise või kapitali suurendamise otstarbel ning b) konto, millel hoitakse kliendi kogu e-raha, mille 90 päeva päevalõpu kogujäägi libisev keskmine või väärtus mis tahes 90 järjestikuse päeva jooksul ei ületa 10 000 USA dollarit aastas.

4.4 E jaotise uue punktiga 7 lisati tuvastusteenuse mõiste.

9. jao muudatused (tõhus rakendamine)

Teabeandja poolt andmete säilitamise kohustusele sätestatakse minimaalne 5-aastane tähtaeg.

11. jao lisamine (üleminekumeetmed)

Lisa I 1 jao A jaotise punkti 1 alapunkti b ja punkti 6a lisatud ettevõtet kontrolliva isiku rolli ning investeerimisüksuse osaluse omaniku rolli kohta teabe esitamisel on üleminekuaeg. Kontode kohta, mida finantsasutus haldab 2025. a 31. detsembri seisuga ning kahe aasta jooksul arvates sellest kuupäevast peab täiendavat teavet esitama vaid juhul, kui see on finantsasutuse andmekogudest elektrooniliselt kättesaadav.

MTVS täiendamine peatükiga 1.2, krüptovara teabevahetus

Uue peatükiga võetakse üle halduskoostöö direktiivi muudatusega kokku lepitud krüptovara aruandluse ja teabevahetuse reeglid. Ühtlasi rakendatakse direktiivi regulatsiooni kaudu OECD liikmetega sõlmitud teabevahetuse kokkulepe, kohaldades seda samaväärselt 3. riigi või muu jurisdiktsiooni residentide kohta teabe kogumisel ja aruandluskohustuse täitmisel (vt MTVS § 4¹).

Direktiivis ja seda üle võtvas eelnõus on püütud järgida krüptovaraturge käsitleva MiCA määruse regulatsiooni, eelkõige selles kasutatud krüptovara, krüptovarateenuste ja asjaomaste teenusepakkujate määratlusi ning arvesse võetud määrusega sätestatavat loakohustust.

Krüptovarast hõlmatakse aruandluse ja teabevahetusega kõik krüptovarad, mida kasutatakse maksete tegemiseks või investeerimiseks, sh sellele tunnusele vastavad NFT-d (*non fungible token* ehk mitteasendatav virtuaalvääring). Eelnõus on seotud krüptovara määratlus eelkõige MiCA regulatsiooniga, mille artikkel 3 lõike 1 punkti 5 kohaselt on krüptovara väärtuse või õiguse digitaalne esitus, mida on võimalik üle kanda ja salvestada elektrooniliselt, kasutades hajusraamatu tehnoloogiat või muud sarnast tehnoloogiat.

Aruandekohustusega ei ole hõlmatud:

- 1) direktiivi 6. lisa 4. jao A osa punktis 5 nimetatud e-raha;
- 2) keskpanga või muu keskse rahaasutuse välja antud digitaalne usaldusraha;
- 3) krüptovara, mille osas on krüptovarateenuse pakkuja usaldusväärselt kindlaks määranud, et seda ei saa kasutada maksevahendina ega investeerimiseks.

Aruandlusega hõlmatakse **krüptovaraga tehtud tehingud**, millega võimaldatakse krüptovara vahetada või üle kanda. Krüptovara vahetamise all tuleb mõista kõiki teenuseid, mis hõlmavad krüptovara vahetamist mõne muu krüptovara vastu, krüptovara vahetamist tavavaluuta vastu ja vastupidi. Krüptovara ülekande tehingu all tuleb mõista krüptovara kandmist ühelt kontolt või aadressilt teisele. Aruandlusega ja teabevahetusega on lisaks hõlmatud krüptovaras tehtud jaekaubanduse tehingud, mis ületavad 50 000 USD lävendi¹¹.

Krüptovaraga tehtud **tehingute** kohta tuleb koguda ja edastada järgmist teavet: krüptovara nimetus, turuväärtus tehingu tegemise hetkel, tehingute arv ja vahetatud krüptovara arv; tavavaluutat puudutavate tehingute puhul tehingu väärtus eurodes, mis arvestatakse tehingu tegemise päeval kehtiva kursi alusel.

Direktiivi kohaselt tuleb krüptovaraga tehtud tehingute kohta esitada (ja vahetada) järgmist teavet:

- 1) krüptovara liik;
- 2) usaldusrahas omandamiste puhul makstud brutokogusumma, ühikute koguarv ja avaldatavate tehingute arv;
- 3) usaldusrahas võõrandamiste puhul saadud brutokogusumma, ühikute koguarv ja avaldatavate tehingute arv;
- 4) krüptovaras omandamiste puhul õiglane turuväärtus kokku, ühikute koguarv ja avaldatavate tehingute arv;
- 5) krüptovaras võõrandamiste puhul õiglane turuväärtus kokku, ühikute koguarv ja avaldatavate tehingute arv;
- 6) jaemaksetehingute õiglane turuväärtus kokku, ühikute koguarv ja tehingute arv;
- 7) kasutajale tehtud selliste ülekannete puhul, mis ei ole hõlmatud punktidega 2 ja 4, õiglane turuväärtus kokku, ühikute koguarv ja avaldatavate tehingute arv, teadaolevate ülekandeliikide kaupa;
- 8) avaldatava kasutaja tehtud selliste ülekannete puhul, mis ei ole hõlmatud punktidega 3, 5 ja 6, õiglane turuväärtus kokku, ühikute koguarv ja avaldatavate tehingute arv, ning teadaolevate ülekandeliikide kaupa;

¹¹ Arvestus on kokku lepitud dollarites, kuna krüptovara puudutav teabevahetus põhineb OECD mudelil ning on üleilmse mõjuga.

- 9) aruandekohustusliku krüptovarateenuse osutaja poolt MiCA määruses osutatud hajasraamatu aadressidele, mis teadaolevalt ei ole seotud krüptovarateenuse osutaja või finantsasutusega, tehtud ülekannete puhul õiglane turuväärtus kokku ja ühikute koguarv.

Punktide 2 ja 3 kohaldamisel edastatakse makstud või saadud summa selles usaldusrahas, milles see maksti või saadi. Kui summad maksti või saadi mitmes usaldusrahas, edastatakse summad ühes vääringus, konverteerituna iga avaldatava tehingu ajal viisil, mida aruandekohustuslik krüptovarateenuse osutaja järjepidevalt kohaldab.

Punktide 4–9 kohaldamisel määratakse õiglane turuväärtus kindlaks ja edastatakse ühes usaldusrahas, kusjuures väärtus on kindlaks määratud iga avaldatava tehingu ajal viisil, mida aruandekohustuslik krüptovarateenuse osutaja järjepidevalt kohaldab.

Edastatavas teabes täpsustatakse usaldusraha, milles iga summa on esitatud.

Kohustatud isikuteks on krüptovara teenuseid pakkuvad isikud, kelle tunnused sätestab direktiivi lisa 6 1. jagu. Nendeks võivad olla kõik MiCA kohaselt registreerimiskohustuslikud ettevõtjad või ka isikud, kes ei jää MiCA reguleerimisalasse, kuid kelle klientide hulgas on EL residente, kellele osutatakse aruandekohustusega hõlmatud krüptovarateenuseid ning kellel on seos liikmesriigiga, sh liikmesriigis asuv filiaal. MiCA reguleerimisalast on väljas krüptovarateenuse osutajad, kes ei paku oma teenuseid aktiivselt Euroopa Liidu residentidele, kuid kellelt on sellele vaatamata Euroopa Liidu residentidest kliendid krüptovara vahetamise või ülekande teenuseid ostnud. MiCA reguleerimisalast on lisaks üldjuhul väljas NFT-ga seotud teenuste pakkumine, kuid need on hõlmatud direktiivist tuleneva aruandluskohustusega¹².

Aruandekohustuslik Eesti krüptovarateenuse osutaja tuvastatakse eelkõige selle järgi, kas tal on asjakohase residentsusega kliente, kellele ta pakub selliseid krüptovarateenuseid, mis teevad võimalikuks aruandekohustusega hõlmatud krüptovaratehingute realiseerimise.

Krüptovarateenuse all mõistetakse krüptovara laenamist ja panustamist ning MiCA määruse artikli 3 lõike 1 punktis 16 nimetatud teenuseid:

- a) krüptovara hoidmine ja haldamine kliendi nimel;
- b) krüptovara kauplemisplatvormi korraldamine;
- c) krüptovara vahetamine raha vastu;
- d) krüptovara vahetamine muu krüptovara vastu;
- e) krüptovaraga seotud korralduste täitmine kliendi nimel;
- f) krüptovara pakkumise korraldamine;
- g) krüptovaraga seotud korralduste vastuvõtmine ja edastamine kliendi nimel;
- h) krüptovara kohta nõu andmine;
- i) krüptovaraportfelli valitsemine;
- j) krüptovaraülekande teenuse osutamine kliendi nimel.

Krüptovarasid puudutav liikmesriikide vaheline teabevahetus on üleilmse mõjuga sarnaselt platvormihaldurite aruandluskohustusega. Ettevõtjad, kes ei jää MiCA reguleerimisalasse, peavad end registreerima liikmesriigis, millega ettevõtjal võiks olla kõige tugevam side.

¹² NB! MiCA välistuse jaoks on oluline välja selgitada NFT unikaalsus ja mitteasendatavus ning direktiivist tuleneva aruandluskohustusega hõlmatuse jaoks on oluline välja selgitada NFT kasutatavus investeerimiseks (või ka maksete tegemiseks).

Aruandlus puudutab krüptovarateenuse osutajate kliente ehk **krüptovara kasutajaid**, kes on Euroopa Liidu liikmesriigi residendid või muu partnerjurisdiktsiooni residendid (füüsilised, juriidilised isikud ning õiguslikud moodustised) ja keda saab käsitleda krüptovara lõpliku kasutajana.

Aruandluskohustustega ei ole hõlmatud sellised krüptovara kasutajad, kes kannavad väga madalat maksuriski või kes alluvad muule maksualasele aruandluskohustusele (väärtapaberiturul osalev ettevõtte, valitsusasutus, rahvusvaheline organisatsioon, Eesti Pank jne).

Hoolsusmeetmed

MTVS § 8¹⁵ lõige 2 kohustab krüptovarateenuse osutajaid tuvastama krüptovara kasutajate hulgast aruandluskohustusega hõlmatud kliendid. Selleks tuleb kohaldada direktiivis sätestatud hoolsusmeetmeid, mis võimaldab klientide hulgast välja sõeluda isikud, kelle tehtud krüptovaraga tehtavate tehingute kohta tuleb maksuhaldurile teavet esitada. Hoolsusmeetmeid seaduse eelnõuga eraldi ei defineerita, vaid viidatakse direktiivile.

Sarnaselt finantskontode alase teabevahetusega on siin võtmekohal aruandlusega hõlmatud isiku kinnitus tema residentsus(t)e kohta. Residentsuse kinnituse õigsus ja ajakohasus on määrava tähtsusega, et välja selgitada liikmesriigid, kellel on õigustatud huvi isiku andmete vastu. Ka OECD ja komisjon on järelevalves liikmesriikide üle seadnud residentsuse andmete õigsuse tagamise võimekuse esikohale. Vajadusel tuleb krüptovarateenuse pakkujal koguda residentsuses veendumiseks lisainfot või -dokumente. Juriidilisest isikust (või õiguslikust moodustisest) klientide kohta tuleb välja selgitada ka nende kontrollivad isikud (tegelikud kasusaajad rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse mõistes).

MTVS § 8¹⁴ lõike 1 kohaselt peab krüptovarateenuse osutaja hankima oma klientidelt ärisuhte loomisel residentsuse kinnituse järgmist teavet:

- 1) füüsilise isiku ees- ja perekonnanimi või juriidilise isiku või õigusliku moodustise ärinimi;
- 2) füüsilise isiku elukoha aadress või juriidilise isiku aadress;
- 3) Euroopa Liidu liikmesriigid, mille resident isik on;
- 4) maksukohustuslasena registreerimise number igas Euroopa Liidu liikmesriigis;
- 5) füüsilise isiku sünniaeg;
- 6) juriidilist isikut või õiguslikku moodustist, kes ei ole aktiivne üksus ega vabastatud isik, kontrolliva isiku rollid, mille alusel ta on kontrolliv isik, kui see ei ole varasemalt välja selgitatud,
- 7) kui see on asjakohane, siis teave selle kohta, milliste kriteeriumide täitmisel käsitletakse juriidilist isikut või õiguslikku moodustist aktiivse üksuse või vabastatud isikuna.

Krüptovara aruandluse rakendamise ajal olemas olevate klientide residentsuse kinnitus tuleb hankida 2026. aasta jooksul.

MTVS § 8¹⁴ lõikes 2 on sätestatud kohustatud isiku õigus tugineda residentsuse kohta kinnituse hankimisel ka varasemalt sarnasel otstarbel kogutud sama teavet. Krüptovara aruandluse jaoks sama teavet ei pea uuesti koguma.

Küll aga peab hoolsusmeetmeid kohaldama uuesti, kui krüptovarateenuse osutajal tekib olemasoleva teabe pinnalt kahtlus, et senine teave on ebatäpne või aegunud.

Hoolsusmeetmete täitmise kohustus on universaalselt kõikidel krüptovarateenuse osutajatel sõltumata sellest, kas nad on samaaegselt käsitletavad MiCA alusel tegutseva või muu krüptovarateenuse osutajana. Just nimelt viimase puhul on see eriti relevantne, sest tal tekib Eestis (ELis) registreerimise kohustus üksnes juhul, kui ta osutab teenuseid EL residentidest (maksukohustuslastest) aruandluskohustusega hõlmatud krüptovara kasutajatele. Sellest teadasaamine eeldab aga möödapääsematult hoolsusmeetmete rakendamist, ehk oma klientide kohta teabe kogumist ja selle kontrollimist.

Juhul, kui hoolsusmeetmete tulemusel tuvastatakse kliente, kes on mõne EL liikmesriigi residentid ehk aruandekohustusega hõlmatud krüptovara kasutajaid, tekib krüptovarateenuse pakkujal (kes ei tegutse MiCA alusel) üldreeglina kohustus ennast ühes sellises EL liikmesriigis registreerida. Krüptovarateenuse osutajate nimekirja jagatakse Euroopa komisjoni ja teiste liikmesriikidega.

MTVS § 8¹⁵ lõige 4 võimaldab krüptovarateenuse osutajal delegeerida hoolsusmeetmete kohaldamisega seotud kohustused kolmandale isikule, kuid säte ei võimalda koos sellega delegeerida ka vastutust. Kui krüptovarateenuse osutaja delegeerib hoolsusmeetmed kolmandale isikule, siis vastutab see krüptovarateenuse osutaja ikkagi selle eest, et kõnealused hoolsusmeetmed saaksid jooksva kalendriaasta 31. detsembri seisuga täidetud.

Õiguslikku vastutust MTA silmis kolmas isik hoolsusmeetmete rakendamise eest ei kanna. Kui see kolmas isik ei rakenda tähtaegselt hoolsusmeetmeid, või ei rakenda neid nõuetekohaselt, siis saab ta vastutada vaid krüptovarateenuse osutaja ees vastavalt nendevahelisele õigussuhtele.

Hoolsusmeetmete rakendussätted, MTVS täiendamine §ga 23⁷

Eelnõuga kehtestatav aruandlusreeglistik eeldab krüptovarateenuse ostuajalt toimivat IT taristut, mis on suuteline koguma ning muul viisil fikseerima vajalikku infot ning seda edastama maksuhaldurile. On mõistetat, et sellise IT taristu loomine vajab ressursi ning aega, mistõttu võib hoolsusmeetmete rakendamise kohene nõudmine kogu olemasoleva kliendibaasi suhtes muutuda arvestatavaks koormuseks. Seetõttu nähakse rakendussättega ette täiendav kalendriaasta, mille jooksul hankida aruandluskohustuste jõustumise ajaks olemas olevate klientide kinnitus nende residentsuse kohta. 2026. aastast tuleb koguda jooksvalt teavet uute klientide residentsuse kohta ning 2027. aasta 1 jaanuariks ka kõigi varasemalt olemas olnud klientide residentsuse kohta.

Aruandlusega hõlmatud periood on sarnaselt finantskontode alase teabevahetusega üks kalendriaasta. Teabe esitamise tähtaeg sätestatakse eelnõus sarnaselt finantskontode teabe esitamise tähtajaga. Maksuhaldurid vahetavad kogutud teavet iga aasta septembri lõpuks.

Krüptovara teabevahetuse kanalina näeb direktiiv ette Euroopa komisjoni poolt loodava keskse andmebaasi¹³. Samas korras, st keskse andmebaasi kaudu, kogutakse teavet suurkontsernide riikidepõhiste aruannete kohta ja piiriüleste maksuskeemide kohta. Võrdlusena, finantskontode alane teabevahetus on riikide vahel kahepoolne.

MTVS § 8¹⁶. Krüptovarateenuse osutaja registreerimine

¹³ Andmebaas arendatakse EL vahenditest, riigid peavad omal kulul andmebaasiga liidestuma. Komisjon prognoosis direktiivi väljatöötamise ajal andmebaasi loomise kuluks 0,48 miljonit eurot ja hoolduskuluks 0,21 miljonit eurot aastas.

MTVSist tulenevate kohustuste täitmise üle on oluline järele valvata, et tagada kohustatud isikute võrdne kohtlemine, sh piiriüleselt. Järelevalves on olulisel kohal ülevaade turul tegutsevatest ettevõtjatest. MiCA alusel tegutsevad krüptovarateenuse osutajad on finantsinspeksiooni vaateväljas ning teave tegevusloa saanud või MiCA artikkel 60 kohase teavituse teinud ettevõtjate kohta on olemas¹⁴. Krüptovara puudutav maksualane aruandluskohustus võib aga üksikjuhtudel olla ka ettevõtjatel, kes MiCA reguleerimisalasse ei jää. EL residentidele teenuseid pakkuvatest sellistest krüptovaraettevõtjatest ülevaate saamiseks nähakse neile ette registreerimiskohustus ühes EL liikmesriigis, millega ettevõtjal on asjakohane seos. Registreeritud krüptovarateenuse osutajate nimekirja jagavad liikmesriigid keskses, komisjoni loodud andmebaasis. Euroopa komisjoni tuleb teavitada ka krüptovarateenuse osutajast, kes jätab end registreerimata. Direktiivi rakendamiseks näeb eelnõu ette kohustuse MTA-l teha teiste liikmesriikide maksuhalduritega koostööd, et tagada EL-is tegutsevate krüptovarateenuse osutajate registreerimine.

Registreerimiskohustusega krüptovarateenuse osutajateks on direktiivi lisa 6 1. jao A jaotise lõikes 2 ja B jaotises nimetatud füüsilised või juriidilised isikud, kes ei tegutse Euroopa Liidu määruse alusel, kuid kes võimaldavad aruandkohustusega hõlmatud krüptovara kasutajal teha aruandekohustusega hõlmatud krüptovara tehinguid.

Registreerimiskohustus tuleb täita enne krüptovara teabe nõ esmakordse esitamise tähtaega (kalendriaasta 31. juunil).

Krüptovarateenuse osutajal on teataval määral vabadus valida üks liikmesriik, mille maksuhalduri juures end registreerida. Registreerimiskohustuse tekkimiseks peab tal lisaks EL residendist klientidele olema liikmesriigiga mõni seostest, mis on sätestatud direktiivi lisa 6 1. jao A jaotise lõikes 2 ja B jaotises. Registreerimisel tuleb lähtuda tugevaimast võimalikust seosest liikmesriigiga. Vähenevas suunas on piisavaks seoseks residentsus maksustamise mõttes, asutamiskoht või maksustamisalase aruandluse koht, juhtimiskoht, tegevuskoht. Kui sama seos on mitme liikmesriigiga, valib isik ise ühe liikmesriigi, mille maksuhalduri juures end registreerib.

Registreerimisel esitab krüptovarateenuse osutaja enda üldandmed, maksukohustuslasena registreerimise numbri ning kontaktandmed. Registreerimisel tuleb ära märkida ka liikmesriigid, mille residendid on tema kliendid ning võimalikud Euroopa Liidu välised jurisdiktsioonid, kellega krüptovarateenuse osutajal on direktiivi kohane puutumus ning kellel on sõlmitud käesoleva seaduse § 4¹ lõikes 1³ nimetatud teabevahetuse leping kõigi asjaomaste Euroopa Liidu liikmesriikidega.

Maksuhaldur tunnistab krüptovarateenuse osutaja registreeringu kehtetuks, kui:

- 1) krüptovarateenuse osutaja teatab, et tal ei ole enam aruandluskohustusega hõlmatud kliente;
- 2) maksuhalduril on alust arvata, et krüptovarateenuse osutaja tegevus on lõppenud;
- 3) krüptovarateenuse osutajal ei ole enam direktiivikohaseid seoseid liikmesriigiga;
- 4) krüptovarateenuse osutaja ei täida nõuetekohaselt maksuhaldurile teabe esitamise kohustust vaatamata korduvatele meeldetuletustele.

¹⁴ MiCA tegevusloa saanud krüptovarateenuse osutajate nimekiri avaldatakse Finantsinspeksiooni veebis (KrüTS § 5 lg 7). Finantsinspeksioon avaldab ka need välisriigi krüptovaraettevõtjad, kes osutavad teenuseid Eestis: [Turuosaliste register](#) | [Finantsinspeksioon](#)

Kui MTVSist tulenevad kohustused jäetakse vaatamata korduvatele meeldetuletustele täitmata, tunnistatakse registreering kehtetuks hiljemalt 90 päeva möödumisel teabe esitamise tähtpäevast, kuid mitte enne 30 päeva möödumist viimasest meeldetuletusest. Registreeringu võib taastada, kui krüptovarateenuse osutaja esitab maksuhaldurile piisavad kinnitused kohustuste täitmise kohta ning esitab ka tähtaegselt esitamata teabe.

MTVS § 20¹ muutmine, eelotsuste teabevahetus

Eelotsuste alase teabevahetuse jaoks MTA lisateavet ei kogu, vahetatakse olemas olevat teavet riikidega, kellel maksustamisõiguseid võib eelotsus puudutada. Eelotsuse taotlejatele täiendavaid kohustusi teabevahetusega ega direktiivist tulenevate muudatustega ei kaasne.

Muudatusega kehtestatakse varakatele üksikisikutele (*high net worth individuals*) antud piiriüleste eelotsuste vahetamine maksuhaldurite vahel.

Euroopa Kontrollikoda on soovitanud hõlmata piiriüleste siduvate eelotsuste alasesse teabevahetusse ka varakatele üksikisikutele antud siduvad eelotsused ning eelkokkulepped.

Eelnõuga sätestatakse, et automaatse teabevahetusega on hõlmatud andmed füüsiliste isikute vaheliste toimingute maksustamist kirjeldava sellise eelotsuse kohta, milles viidatud tehingu või tehingute kogumi summa ületab Maksu- ja Tolliametile teada olevalt 1 500 000 eurot või samaväärset summat muus vääringus. Ilma, et see mõjutaks piiriüleses eelotsuses osutatud summat, koosneb eelotsuse summa eri kaupade, teenuste või varadega seotud tehingute kogumi puhul alusväärtuse kogusummast. Summasid ei liideta, kui samade kaupade, teenuste või varadega tehakse tehinguid mitu korda. Komisjon on selgitanud, et alusväärtus tähendab siin seda, et tehingute seeria või kogumi puhul ei tohiks tehingu hinda summeerida. Näiteks lisandväärtuse lisamisel võetakse aluseks asja lisandunud väärtusega hind, mitte algne, nõ väärindamata hinna ja lisandväärtusega hinna summa. Direktiiv ei kohusta maksuhaldurit eelotsuse väärtust ise välja selgitama, kui maksumaksja pole seda infot tehingu kirjeldusse lisanud.

Lisaks hõlmatakse automaatse teabevahetusega andmed füüsiliste isikute vaheliste toimingute maksustamist kirjeldava sellise eelotsuse kohta, millega määratakse kindlaks, kas isik on Eesti resident tulumaksuseaduse § 6 tähenduses. Teavet ei vahetata eelotsuse kohta, mis käsitleb mitteresidentide töötajatele ja juhtidele maksatavaid tasusid või mitteresidentide pensionide maksustamist tuluallika riigis. Komisjon on selgitanud, et residentsustunnistuse väljastamine ei ole siduva eelotsuse määratlusega kaetud, kui hinnatakse haldusotsustuse raames mineviku asjaolusid. Kui residentsustunnistus on aga osa eelotsusest, siis allub see aruandlusele.

MTVS § 20², 20³ ja 20¹³ ning MKS § 91⁵ muutmine, maksukohustuslaste registrikood

Maksukohustuslase registrikoodi (kasutatakse lühendit TIN, *taxpayer identification number*) puudutavaid muudatusi on eelnõus läbivalt. Maksuhaldurile pannakse kohustus lisada alates 01.01.2028 maksukohustuslase registrikood järgmistel juhtudel;

- 1) eelotsuse saanud isiku TIN vahetatavate eelotsuste juurde, kui see on olemas (MTVS § 20²);
- 2) teavet kontserni liikmete maksukohustuslase registreerimise numbriga kohta (MTVS § 20³);
- 3) lisaks muu isiku, keda aruandekohustusega skeem tõenäoliselt mõjutab, maksukohustuslasena registreerimise number, kui see on olemas (MTVS § 20¹³).

Neid muudatusi rakendatakse alates 2028. aasta jaanuarist, muudatused on planeeritud jõustuma 31.12.2027.

Direktiiviga on lisaks kokku lepitud komisjoni kohustus liikmesriikidega koostöös töötada välja rakendus, mille abil veenduda TIN õigsuses. Seniste arutelude käigus ei ole komisjon soovinud täpsustada, milline see rakendus võiks olla ning kuidas TIN õigsuse kontroll üles oleks ehitatud.

Direktiiviga on liikmesriikidele pandud kohustus püüda pakkuda aruandekohustuslikele isikutele TINi elektroonilise valideerimise võimalust alates 2028. aastast. Seda kohustust eelnõuga praegu üle ei võeta. Mõistlik on oodata ära, milliseid tehnilisi lahendusi komisjon hakkab pakkuma TIN õigsuse valideerimiseks.

MTVS § 20¹³ ja 20¹⁴, piiriüleste maksuskeemide teabevahetus

Halduskoostöö direktiiviga sätestatud piiriüleste maksuskeemide alases aruandluses on võtmeroll pandud vahendajatele, st isikutele, kes on skeemi välja töötanud. Sageli on nendeks maksuaudiitorid ja advokaadid, kes on üldjuhul seotud kutsesaladuse hoidmise kohustusega ega saa seega kliendiga seostatavat teavet maksuhaldurile edastada.

Direktiiv viidi kooskõlla Euroopa Kohtu suunistega piiriüleste maksuskeemide aruandluse kohta. Euroopa Liidu Kohus (otsus¹⁵ asjas C-694/29) leidis, et halduskoostöö direktiivi artikkel 8ab lõige 5 on Euroopa Liidu Inimõiguste Harta artikli 7 valguses kehtetu. Vahendajalt (advokaat, maksunõustaja), kellele laieneb kutsesaladuse hoidmise kohustus, ei saa nõuda, et ta teavitaks teist vahendajat aruandluskohustuse täitmisest loobumisest kutsesaladuse hoidmise kohustuse tõttu. Direktiiv peab tagama, et aruandluskohustuse täitmisest loobumise tagajärgedest teavitatakse klienti, kellele piiriülese maksuskeemiga seotud teenuseid pakuti. See tähendab, et aruandekohustus nihkub advokaadilt või maksunõustajalt isikule, kelle jaoks maksuskeemiga seotud teenuseid pakuti, olgu ta maksumaksja ise või teatud juhul teine vahendaja. Täna praktikas juba sedasi aruandlus ka toimib ning piiriüleste maksuskeemide kohta esitavad maksuhaldurile teavet maksukohustuslased ise, mitte vahendajad, kes maksuskeemi välja töötasid, turustasid või pakkusid skeemi rakendamise seotud teenuseid.

Arvestades, et Euroopa Kohus leidis, et kutsesaladusele võib 100%liselt tugineda vaid vandeadvokaat (Eesti õigusruumi sobivamalt küll kõik advokaadibüroo töötajad), jäetakse eelnõuga ära teise vahendaja teavitamise kohustus sellistel teabeandjatel, kes tuginevad advokatuuriseaduse §is 45 sätestatud kutsesaladusele.

Audiitortegevuse seaduse §is 48 sätestatud kutsesaladusele tugineva teabeandja jaoks eelnõuga midagi ei muutu.

MTVS rakendussätete muutmine

MTVS 23³ lõikega 4 sätestatakse MTVS § 20¹ lõigete 4 ja 5 kohaldamine nende eelotsuse kohta, mis on tehtud või mida on muudetud või uuendatud pärast 2026. aasta 1. jaanuari. Varasemate eelotsuste kohta liikmesriikidele viidatud teavet ei jagata.

MTVS §-s 23¹ sätestatakse direktiivis tehtud finantskontode teabevahetuse muudatuste rakendamine alates 2026. aasta 1. jaanuarist. Seadus on üle võetud viidetega direktiivile,

¹⁵ Rohkem infot vt aadressil: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-694/20>

mistõttu direktiivis tehtud muudatused MTVS tekstis ei peegeldu. Muudatused peegelduvad ministri määruses, millega kehtestatakse teabevahetuse vormid (vt rakendusaktide muutmine).

MTVS §-s 23⁷ sätestatakse krüptovara teabevahetuse rakendamine.

Direktiivist juhitud tõlgendamine tagab direktiivi ühtse kohaldamise EL-is, mistõttu on lõikes 1 sätestatud juhis juhitud MTVSist tulenevate hoolsus- ja aruandlusnõuete täitmisel direktiivi tekstist, eelkõige direktiivi 6. lisas sätestatud üksikasjalikest juhistest.

Esimest korda tuleb kohaldada hoolsusmeetmed teabe kohta, mis kogutakse 2026. aastal ning esitada 2026 kohta käiv teave esimest korda 2027. aasta 30. juuniks.

Krüptovarateenuse osutajatel on kliendisuhed sõlmitud ka enne 2026. aastat. Varasemal perioodil sõlmitud ärisuhete ja kogutud teabe suhtes kohaldatakse hoolsusmeetmed 2027. aasta 1. jaanuariks ehk 2026. aasta jooksul.

MTVS normitehnilist märkust täiendatakse viitega halduskoostöö direktiivi seitsmendale muudatusele.

Maksukorralduse seaduse muutmine

MKS § 51⁷ täiendamine andmete kasutamise üldklausliga

MKSi lisatakse üldine alus rahvusvahelise ametiabi teel saadud andmete kasutamiseks, mis annab MTA-le õiguse rahvusvahelise ametiabi käigus saadud teavet kasutada rahvusvahelise ametiabi aluseks olevas õigusaktis sätestatud eesmärkidel. Analoogselt sisaldab norm MTA-le õiguse jätta nõudmata teise liikmesriigi nõusolek andmete kasutamiseks, kui eesmärk on sätestatud koostöö aluseks olevas direktiivis, maksulepingus või muus koostööinstrumendis.

Direktiiv seab liikmesriikidele piirangud rahvusvahelise ametiabi teel saadud andmete kasutamiseks. Kokku on lepitud andmete kasutamise eesmärgid, mis ei vaja andmeid edastanud liikmesriigi kooskõlastust. Ülejäänud juhtudel tuleb saada andmete kasutamiseks teise liikmesriigi luba. Direktiivi viimase muudatusega laiendati andmete kasutamise eesmärgi, mis kooskõlastamist ei vaja. Kuna need eesmärgid kaugenevad mõnevõrra maksustamise eesmärgist, on vajalik andmete kasutamise õigus direktiivis sätestatud eesmärkidel sätestada ka MKSis. Andmete kasutamine on aktuaalne ka maksulepingute alusel toimuva rahvusvahelise ametiabi kontekstis. Direktiivi rakendamist võimaldav norm on seega otstarbekas sätestada abstraktsena ning siduda andmete kasutamise õiguse tuvastamine konkreetse instrumendiga, mille alusel andmed on saadud.

Direktiiv on seni lubanud andmeid kasutada peamiselt otseste maksudega seotud menetlustes, sh kohtumenetlustes, väärteo- ja kriminaalasjades ning maksudega seotud kohustuste sundtäitmisel. Hiljutise muudatusega täiendati andmete kasutuseesmärkide loetelu tollimaksudega seotud ülesannete täitmisega ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud ülesannete täitmisega. Lisati ka teavet saanud riigi õigus kasutada saadud teavet ilma luba küsimata sellistel eesmärkidel, mis on hõlmatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 215 põhineva õigusaktiga¹⁶, ning jagada teavet ka oma riigi teiste asutustega (direktiivi artikkel 16).

Maksuhalduri või riigi muu asutuse poolt andmete kasutamine muudel eesmärkidel on võimalik siiski vaid juhul, kui liikmesriigi õigus neid andmeid jagada võimaldab. Ametist välja võib

¹⁶ Sisuliselt seoses Venemaa suhtes sanktsioonide kehtestamisega.

seega rahvusvahelise ametiabi teel saadud teavet jagada vaid MKS §-s 29 ja 30 sätestatud juhtudel.

MKS § 155³, MTVS väärteotrahvi suurendamine

Halduskoostöö direktiivi kehtivad normid nõuavad, et riigid kehtestaksid direktiivist tulenevate aruandluskohustuste täitmise tagamiseks karistused ja muud sunnimeetmed, mis on tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

Euroopa Kontrollikoda on juhtinud tähelepanu, et karistuste suurused on liikmesriigiti väga erinevad ning mõningates riikides põhjendamatult madalad.

Euroopa komisjon ning OECD juurde moodustatud Maksustamislase Läbipaistvuse Üleilmne Foorum juhib jätkuvalt Eesti tähelepanu väga madalale trahvimäärale MKSis, mis ei pruugi tagada automaatse teabevahetuse järelevalve tõhusust.

Piiriülest koostööd tagavate sanktsioonide puhul tuleb karistusnormide kujundamisel järgida lisaks rahvusvahelisi suundumusi, et tagada piiriüleselt tegutsevate isikute võimalikult võrdne kohtlemine. Maksuhaldurite piiriülese koostöö toimivust peab tagama MKSi §-s 155³ sätestatud väärteokoosseis (teabevahetuse takistamine), mille kohaselt võib maksualase teabevahetuse seaduses sätestatud teabeandja ja teabeandjale andmete esitaja kohustuste täitmata jätmise eest või teabevahetuse takistamise eest määrata rahatrahvi füüsilisele isikule kuni 300 trahviühikut ning juriidilise isiku rahatrahvi maksimaalseks suuruseks ette nähtud 3200 eurot.

Juriidilise isiku trahvimäärade tõstmine muudab MTVS-is sätestatud kohustuste rikkumise eest ette nähtud trahvimäärad paremini kooskõlla ajakohastatud karistusseadustikuga (KarS).

KarS võeti vastu 2001. aastal ning see jõustus 2002. aasta 1. septembril. KarSi §-ga 47 nähti ette piirid, millest eriseadustes väärteo sanktsioonimäärade kavandamisel tuleb lähtuda. KarSi § 47 lõikes 2 sätestati, et juriidilisele isikule väärteo eest määratav rahatrahv võib olla vahemikus 500–50 000 krooni (32–3200 eurot). Arvestades inflatsiooni ja elatustaseme tõusu, on KarSi viidatud sätet kahel korral muudetud ning trahvimäära tõstetud. 2007. a tõsteti juriidilise isiku maksimaalne rahatrahvi määr 500 000 kroonini (32 000 euron) ning 2015. a KarSi revisjoni tulemusena tõsteti trahvimäär 400 000 euron. KarSi § 47 lõike 2 muutmisega seoses ei ole riiklikku järelevalvet reguleerivate eriseaduste sanktsioonimäärade ajakohasust süsteemselt analüüsitud ning vastutuse peatükki sisaldavate mitmete või kõigi selliste eriseaduste muutmist ühe paketina menetletud. Seepärast jääb valdkonnaseaduste muutmisevajaduse analüüsimine iga ministeeriumi ülesandeks. Analüüsivajadusele on Justiitsministeerium tähelepanu juhtinud erinevate seaduseelnõude kooskõlastuskirjades.¹⁷

Arvukatest eriseadustest, mille väljatöötamine ja vastuvõtmine jäi 2000. aastate esimesse poole, samasse aega KarSi eelnõu koostamisega, võib leida, et juriidilise isiku rahatrahvi määraks valiti valdavalt maksimaalne määr. 2002. a KarSi järgi oli see 50 000 krooni (3200 eurot). Sama määr on püsinud paljudes eriseadustes tänaseni ning koos KarSi muutmisega

¹⁷ Tolliseaduse eelnõu <https://eelroud.valitsus.ee/main/mount/docList/eade0861-1f73-4139-a6ae-bd670afe01c9>. Tubakaseaduse ja alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu <https://eelroud.valitsus.ee/main/mount/docList/5a66f06b-93c0-4757-83cd-5e6e07fba987>. Vedelkütuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus <https://eelroud.valitsus.ee/main/mount/docList/2f862966-e4d6-48bb-ba19-c96b8b250061>.

aastatel 2007 ja 2015 ei ole trahvimäärasid tõstetud. MKS on üks sellistest eriseadustest, kus trahvimäärasid ei ole tõstetud ning uued väärtekoosseisudki on varustatud seniste koosseisude eeskujul suhteliselt madala trahvimääraga.

On kaheldav, kas juriidilise isiku puhul täidab mõnetuhande euro suurune rahatrahvi karistusõiguslikku eesmärki ja mõjutab juriidilist isikut seaduse nõuete rikkumisest hoiduma. Näiteks võivad finantsasutustel ja suurkontsernidel müügikäibed ja kasumid olla väga suured. Kohustuste tahtlik täitmata jätmine ei tohi anda õigusrikkujale konkurentsieelist. Karistus peab selle võimaliku eelise kõrvaldama.

Sanktsiooni ülemmäär seaduses peab võimaldama määrata juriidilisele isikule rahatrahvi, mis karistusena täidaks nii üld- kui ka eripreventiivset eesmärki. Trahvimäära muudatuse eesmärgiks on muuta juriidiliste isikute rikkumised sellise tagajärjega tegudeks, mille eest määratavate trahvide suurus oleks paremas seoses õigusrikkumise objektiks oleva võimaliku teabevahetusest kõrvalehoidumise tõttu varjatud maksukohustuse suurusega. Seaduses sanktsiooni ülemmäära tõstmisel saab MTA karistuse suuruse määramisel suurema kaalutlusruumi.

Trahvimäärade tõstmisel tuleb hinnata, kas eelnõus välja pakutud uus rahatrahvi määr on seadusega taotletava eesmärgi saavutamiseks proportsionaalne (sobiv, vajalik, mõõdukas). Muudatuse eesmärk on tagada, et maksuhaldurite vahel maksualase teabe vahetamise takistamise tagajärjeks on karistus, millel on nii üld- kui eripreventiivne mõju. Valitud meetet peetakse sobivaks, kui see täidab eesmärki ning vajalikuks, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada muul moel. Karistusmäärasid, mis on võrreldavad 22 aasta taguste trahvimääradega, ei saa pidada mõjusaks ning eesmärki täitvaks. Seepärast on trahvimäära tõstmine vajalik ning sobiv lahendus karistuse üld- ja eripreventiivse eesmärgi saavutamiseks.

Arvestama peab ka füüsilise isiku trahviühiku tõstmisega KarSis, millega füüsilisele isikule määratava rahatrahvi ülemmäär on praegu 2400 eurot ja juriidilisele isikule sama teo eest määratava rahatrahvi ülemmäär on 3200 eurot. Sellisel kujul ei ole juriidilise isiku karistusel preventiivset toimet, samuti on füüsilise ja juriidilise isiku karistused omavahel ebaproportsionaalsed. Seepärast on põhjendatud juriidilise isiku trahvimäära tõsta.

Sobiva ülemmäära leidmiseks võrreldi MTVSist tulenevate kohustuste rikkumise eest ette nähtud juriidilise isiku trahvimäärasid nende seaduste trahvimääradega, mida on viimastel aastatel muudetud. Selgus, et kõrged trahvimäärad, mis ulatuvad miljonitesse, on sätestatud näiteks vedelkütuse seaduses, krediitiasutuste seaduses, kindlustustegevuse seaduses, isikuandmete kaitse seaduses ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduses. KarSi § 47 lõike 2 maksimaalne määr 400 000 eurot on ette nähtud veeseaduses, infoühiskonna teenuse seaduses, rahvusvahelise sanktsiooni seaduses, tarbijakaitseseaduses, maapõueseaduses ja reklaamiseaduses. Paljudes eriseadustes on jäänud enne 2015. aasta KarSi § 47 muudatust kehtinud maksimaalse määra juurde, mis oli alates 2011. aastast 32 000 (kalapüügiseadus, biotsiidiseadus, maksukorralduse seadus, mõõteseadus). Sellises kontekstis on MKS §is 155³ sätestatud trahvimäär 3200 eurot ebaproportsionaalselt madal. Arvestades KarSiga lubatud maksimaalset trahvimäära ning näidetena toodud eriseadusi, samuti teabevahetuse takistamise eest ettenähtud sanktsioonide piiriülest mõju, ei ole eelnõuga valitud trahvimäär 50 000 eurot ülemäära kõrge ning seda saab pidada mõõdukaks.

Eriti reljeefselt tuleb trahvimäära mõju vähesus välja rahatrahvi suuruse määramise halduspraktika valguses. Riigikohtu suunistest lähtudes võtab menetleja seadusega sätestatud

maksimaalsest trahvimäärast poole ning kergendavaid ja raskendavaid asjaolusid kaaludes kas tõstab või langetab summat. Kui raskendavaid asjaolusid ei tuvastata, siis maksimaalset trahvi või sellele lähedast trahvisummat ei määrata.

Samadel kaalutlustel ning võrreldavas suurusjärgus tõsteti hiljuti ka tolliseaduses ettenähtud rahatrahvide ülemmäärasid.

Teabevahetuse takistamise tõkestamise eesmärgiga sanktsiooni näevad ette halduskoostöö direktiiv ning sarnased Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) tasandi rahvusvahelised kokkulepped¹⁸. Ka Euroopa Kontrollikoda on maksuhaldurite halduskoostöö tõhususe hindamisel välja toonud sanktsioonide mõjususe suurendamise vajadust¹⁹.

Teabevahetuse takistamisega seotud väärteomenetlusi seni algatatud ei ole ning muudatusel on seega eelkõige preventiivne mõju. Väärteomenetluste puudumise tõttu on väga keeruline asjakohaselt hinnata muudatuse praktilist ja vahetut mõju.

Maksuvaldkonna väärteotrahvide ajakohastamise vajadus jääb endiselt aktuaalseks.

Muudatus ei puuduta füüsilise isikule määratava rahatrahvi suurust.

4. EELNÕU TERMINOLOOGIA

Eelnõuga ei võeta kasutusele uusi termineid.

5. EELNÕU VASTAVUS EUROOPA LIIDU ÕIGUSELE

Eelnõuga võetakse üle halduskoostöö direktiivi muudatused ning neid rakendatakse kooskõlas MiCA määrusega.

6. SEADUSE MÕJUD

Komisjoni esialgse mõjuhinna kohaselt on krüptovarateenuse osutajate aruandluse loomiseks vajalik liiduülene regulatsioon. Praeguse olukorra säilitamine, kus maksuhalduritel puudub juurdepääs krüptovaradega seonduva maksukohustuse kindlaksmääramiseks vajalikule teabele ning seega tuleks üles ehitada erinevad riiklikud aruandlusreeglid, oleks kõige madalama tulemuslikkuse, tõhususe ja sidususega variant. Euroopa Liidu üleste aruandlusreeglite sätestamine seaks kõik Euroopa Liidus tegutsevad krüptovara teenuste pakkujad ning ka maksuhaldurid liidu tasandil võrdsesse olukorda.

Komisjoni hinnangul võib krüptovarateenuse osutajate aruandlusest saadav teave tuua kaasa täiendava maksutulu liidu tasandil kuni 2,4 miljardit eurot.

MTA hindab teabevahetust krüptovara kasutajate osas vajalikuks. Kogutavad andmed võimaldavad tuvastada probleemseid maksumaksjaid, kes jätavad krüptovaraga tehtud tehingutest saadud kasu deklareerimata, kasutavad krüptovarasid ettevõttest raha välja viimiseks vmt, töötasude maksmiseks, omakapitali sissemakseteks ning mh kasutavad seda

¹⁸ Üksikasjalikumad teavet leiab rahandusministeeriumi veebilehel aadressil: [Maksualane teabevahetus | Rahandusministeerium](#)

¹⁹ Vt soovitusel punktis 112. Euroopa Kontrollikoja eriaruandega 03/2021 saab tutvuda nende veebilehel aadressil: <https://www.eca.europa.eu/et/Pages/DocItem.aspx?did=57680>

makse/arveldusvahendina. Lisaks annavad andmed olulist lisandväärtust ka muudes valdkondades nt rahapesu, rahvusvahelised sanktsioonid või võitlus kuritegevusega. Valdonna reguleeritus korrastab ka turgu ja omab krüptovaradega seonduva maksukuulekuse osas positiivset mõju.

Krüptovara teabevahetuse rakendamine

Kaasnev mõju: Mõju majandusele

Mõju krüptovarateenuse osutajatele

Sihtrühmad. Krüptovarade aruandlus puudutab ettevõtjaid, kes osutavad krüptovara vahetamise ja ülekandmise teenuseid Euroopa Liidu liikmesriigi residentidele. Lisaks puudutab aruandluskohustus ka krüptovarateenuse pakkujaid, kelle majandustegevus ei vaja tegevusluba.

2025. aasta suve seisuga on Eestis 39 teadaolevat krüptovarateenuse pakkujat²⁰. Krüptovara ettevõtjate arv on drastiliselt langenud seoses uute rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse (edaspidi *RahaPTS*) nõuetega.

Rahapesu Andmebüroo lõpetas alates 30.12.2024 krüptovarateenuse tegevuslubade väljastamise ning selle asemel annab krüptovaraturu osalise loa Finantsinspeksioon. Teenusepakkujad viiakse krüptovaraturu seadusega täielikult Finantsinspeksiooni järelevalve alla alates 1.07.2026, mil kaotavad kehtivuse Rahapesu Andmebüroo väljastatud tegevusload krüptovara teenuse osutamiseks. Neile krüptovarateenuse osutajatele, kellel on kehtiv Rahapesu Andmebüroo tegevusluba, jääb õigus selle alusel tegutseda 2026. aasta 1. juulini. Juhul kui krüptovara tegevusluba omavad isikud jätkavad oma majandustegevust kuni 2026. aasta esimese juulini ning uut tegevusluba Finantsinspeksioonilt ei taotle, võivad nad suure tõenäosusega sattuda krüptovara alase teabevahetuse skooopi tehingute osas, mida teostati 2026. aasta I poolaastal.

Krüptovaraturu seadusega (edaspidi *KrüTS*) toodi krüptovaraturu osaliste tegevus Finantsinspeksiooni järelevalve alla. Krüptovaraturu seadust kohaldatakse isikute suhtes, kes tegelevad krüptovara emiteerimise, pakkumise ja vastaval platvormil kauplemisele võtmisega ning kes osutavad krüptovarateenuseid MiCA määruse tähenduses. Kõik isikud, kes MiCA tähenduses omavad tegevusluba, on raporteerimiskohustuslased.

Krüptovara jaguneb KrüTSi ja MiCA tähenduses

1. varapõhiseks tokeniks (tuntud ka kui *ART*);
2. e-raha tokeniks, ja (tuntud ka kui *EMT*);
3. muuks krüptovaraks (millega seotud teenuste teenusepakkujad on tuntud ka kui *CASPid*).

Analoogselt jaotuvad ka nende osas pakutavad teenused:

1. varapõhise tokeni emiteerimise teenus;
2. e-raha tokeni emiteerimise teenus;
3. muu krüptovara teenus.

²⁰ RAB avalik info on 31.12.2024 seisuga kättesaadav RAB veebist: [Rahapesu Andmebüroo aastaraamat 2024 | Rahapesu Andmebüroo](#)

EL liikmesriikides on virtuaalvääringu teenuse pakkujate arv väga kõikuv, ulatudes ligi 10st ettevõtjast 500 ettevõtjani riigi kohta. Täpset ülevaadet, sh maailmaturu kohta, kahjuks ei ole.

Krüptovarade alane aruandlus mõjutab isikuid, kes pakuvad varapõhise tokeni emiteerimise teenust ning muid krüptovaradega seonduvaid teenuseid. E-rahaga seotud teenusepakkujad langevad finantskontode alase teabevahetuse skooopi. Seletuskirja koostamise seisuga ei oma Eestis Finantsinspeksiooni andmetel eelmainitud valdkondades tegevusluba ükski finantsturu osaline. Võimalik on, et tegevusloaga isikute arv võib väheneda kuni 50% võrra.

Lisaks tekib aruandluskohustus isikutel (nii füüsilistel, kui ka juriidilistel), kes pakuvad krüptovaradega seotud teenuseid EL residendile või muu partnerjurisdiktsiooni residendile, mis ei vaja tegevusluba.

Mõju esinemise sagedus ja ulatus. Hoolsusmeetmete rakendamise ning teabe esitamise kohustuse täitmine eeldab krüptovaratteenuse osutajatelt nii ühekordseid kui ka alalisi kulutusi. Kõige suurem mõju esineb muudatuste jõustumise järgselt, kui on tarvis hoolsus- ja aruandluskohustused välja selgitada ja luua infotehnoloogiline taristu, mis võimaldab krüptovaratteenuse osutajal operatiivselt koondada ning edastada nõutud teavet. Samuti on aruandlusega alustamise aastal vaja rohkem investeerida töötajate koolitamisega. Jooksvalt kaasneb suurem mõju hoolsusmeetmete kohaldamise, klientidelt vajalike andmete kogumise ja aruandluse koostamise võimekuse loomisega. Krüptovaratteenuse osutajad peavad looma tehnilise võimekuse oma klientide ja nende tehingute andmete kogumiseks, XML deklaratsioonivormi koostamiseks ning kord aastas maksuhaldurile edastamiseks. Klientide kohta tuleb koguda täiendavat infot, et välja selgitada nende tõenäoline residentsus (isikukood, isiku kinnitus oma residentsuse kohta) ja nende osas kindla regulaarsusega kohaldada täiendavaid hoolsusmeetmeid, tuvastamaks võimalikke muutusi nendega seotud andmetes. Finantskontode alase teabevahetuse näitel saavad loetletud tegevused suure tõenäosusega olema lahutamatuks osaks tunne-oma-klienti põhimõtte kohaldamisest, rahapesu vastu võitlemise meetmete rakendamisest ja muude seonduvate regulatiivsete nõuete (vastavuskontrolli funktsioon) täitmisest. Tehingute kohta on andmed elektroonilisel kujul olemas. Andmete kogumine ja maksuhaldurile edastamine on võimalik lahendada XML formaati kasutades, mis võimaldab automatiseeritud aruandlust, kuid on suhteliselt kulukas. Mõju ulatuse osas kaasnevad aruandekohustuslikele krüptovara platvormidele ühekordne IT arenduse kulu, teataval määral selle ülalhoidmiskulu ning sõltuvalt nende suurusest ka potentsiaalne täiendav personalikulu, et aruandluskohust, kui ka sellega kaasnevaid hoolsusmeetmeid täita.

Mõju on eelduslikult veidi madalam finantsasutuste jaoks, kes pakuvad krüptovaratteenuseid lisaks oma põhiteenustele ning kes praegu juba täidavad finantskontode maksualase aruandluse kohustusi, kus hoolsusmeetmed on võrreldavad ning aruandluskogemus olemas, sh klientide teavitamine nende andmete töötlemisest.

Mõju ulatust tuleb pidada keskmiseks kuni suureks. Halduskoormuse ulatus sõltub klientide arvust ning andmetöötluse automatiseerimise korral vähemal määral aruandekohustusega hõlmatud krüptovaraga tehtavate tehingute arvust.

Mõju sagedus on mõõdukas, kuna hoolsusmeetmeid ei pea kohaldama sama kliendi suhtes uuesti enne kui pole toimunud asjaoludes muutuseid ja ettevõtjal pole tekkinud kahtlust andmete ebatäpsuse osas. Aruandluskohustus tuleb täita üks kord aastas.

Ebasoovitavate mõjude risk. Erinevate aruandluse standardite täitmisega seoses on kaasnud ja kaasneb ka peale muudatuste jõustumist nii Eesti kui välisriigi krüptovaratteenuse osutajale mitmeid kulusid (näiteks infosüsteemide muutmine, töötajate koolitamine). Ebasoovitavate

mõjude riski hoitakse proportsionaalsena pideva kontakti hoidmise kaudu turuosalistega ning juhendmaterjalide pakkumisega. Samas ühtlustab erinevate aruandluse standardite rakendamine krüptovarateenuse osutajate konkurentsitingimusi. Üleilmselt ühtsena kehtestatud aruandlusreeglid ning rahvusvahelistest rahapesureeglitest kantud hoolsusmeetmed peaksid hoidma piiriüleselt tegutsevate ettevõtjate halduskoormuse võimalikult madalal.

Euroopa komisjoni hinnangul võivad teenuspakkujate kulud aruandluseks vajalike infosüsteemide loomiseks ulatuda kuni 1,7 miljoni euron suurema teenusepakkuja kohta. Komisjon on ka vajalikuks pidanud rõhutada, et eeldused, millel hinnang põhineb, ei pruugi olla korrektsed, ja et kulu on sõltuv väga paljudest teguritest, eelkõige raporteeritavate tehingute arvust. Miljoni euron küündivate kulude vajadust võib eeldada peamiselt suurimatelt, rahvusvaheliselt tegutsevatelt teenusepakkujatelt (nt Binance, Coinbase Exchange, Kraken). Tehingumahud Eestis on võrreldes maailma suurimate krüptoplatvormidega väiksemad. Sestap on ka süsteemiarenduskulud madalamad. Teabevahetusega seonduvate nõuete rakendamisega võib kaasna ka täiendavaid personalikuluseid, et maksualase teabevahetuse regulatsioonidest tulenevaid raporteerimisnõudeid ja hoolsusmeetmeid täita.

Mõju krüptovara kasutajatele

Sihtrühm. MTVS reguleerimisalas on kõik EL liikmesriigi või liiduvälise partnerriigi residendist füüsilised ja juriidilised isikud, kes kasutavad Eesti, või Eestis registreeritud välisriigi krüptovarateenuse osutaja teenuseid aruandekohustusega hõlmatud krüptovaratehingute tegemiseks. Sihtrühm on suur.

Eesti Panga statistika kohaselt on Eesti krüptovarateenuse osutajate klientide arv kokku 1,92 miljonit isikut. Need on nii füüsilised kui juriidilised isikud. Samas ei ole teada klientide arvu väga täpselt nende residentsuse kaupa. Kindlasti on klientide hulgas sellise riigi või jurisdiktsiooni residentide, kellega teabevahetuse kokkulepet ei ole. 12% klientidest on pärit „maksuparadiisist“²¹ või „muust“ jurisdiktsioonist. Eesti kliente on 4%, EL 28% (v.a. Poola, mille residentide kokku 20%), Šveits 23%, Suurbritannia 13%. Šveits ja Suurbritannia on teatanud huvist liituda krüptovara teabevahetusega esimesel võimalusel.

Mõju ulatus. Krüptovara kasutajate jaoks on krüptovara teabevahetuse rakendamisel passiivne mõju, kuna täiendavaid kohustusi kontoomanikele ei panda. Juba täna on krüptotehinguid teha soovival isikul kohustus esitada krüptovarateenuse osutajale oma isikuandmeid, sh residentsuse kohta rahapesureeglitest tulenevalt. Mõju ulatus on mõõdukas.

Mõju avaldumise sagedus. Mõju avaldub põhimõtteliselt kord aastas krüptovarateenuse osutaja poolt maksuhaldurile andmete edastamise kaudu. Vaheühe kokkupuude krüptovara kasutajatel teabevahetusega puudub. Mõju avaldumise sagedus on seega väike.

Ebasoovitavate mõjude risk. Negatiivne mõju võib kaasna eelkõige siiski isikute jaoks, kes soovivad pääseda oma tulude varjamise kaudu maksukohustusest.

Kaasnev mõju: Mõju riigiasutuste korraldusele

Sihtrühm. Automaatse teabevahetuse laiendamine krüptovaradele avaldab eelkõige mõju Maksu- ja Tolliametile üksikutele ametnikele. Sihtrühma suurus võrreldes riigiasutuste ja ka ametnike koguarvuga on väike.

²¹ [Glossary:List of offshore financial centres - Statistics Explained - Eurostat](#) Siin märgitud jurisdiktsioonidest osa on ühinenud finantskontode teabevahetusega ja ühineb ilmselt ka krüptovara teabevahetusega, kuid ei ole teada milliseks tähtjaks. Teabevahetuse tööshoidmisega seotud koormus riikidele on muutunud väga kõrgeks.

Mõju ulatus. Maksu- ja Tolliameti hinnangul eeldab direktiivi ülevõtmine infosüsteemide arendustöid (täpsemalt selgitatud seletuskirja 8. osas) ning tekib vajadus täiendava tööjõuressursi järgi. Arvestades Maksu- ja Tolliameti infosüsteemide suurust, juba töös olevate arenduste mahtu ning mõjutatud töötajate arvu, on teabevahetuse laiendamise mõju keskmine kuni suur.

Mõju avaldumise sagedus on keskmine. Kõige suuremad mõjud kaasnevad teabevahetusega alustamisel, mis on ühekordne tegevus. Edaspidi toimub teabevahetus rutiinselt kord aastas ning üles tuleb ehitada ka OECD ja EL nõuetele vastav teabe analüüsi ja kontrollivõimekus.

Ebasoovitavate mõjude risk on pigem väike, kuna muudatustega kaasneb Maksu- ja Tolliametil küll ühekordne väga kõrge kulu üleminekuperioodil, kuid seda tasakaalustab asjaolu, et MTA hakkab saama välisriikidelt vastu infot Eesti maksukohustuslaste kohta, mis lihtsustab kontrolli piiriülese maksudest kõrvalehoidumise üle.

7. SEADUSE RAKENDAMISEGA SEOTUD RIIGI TEGEVUSED, EELDATAVAD KULUD JA TULUD

Muudatuste rakendamisega kaasnevad võimalikud tulud

Krüptovaraga tehtud tehingute kohta täiendavate andmete saamisest saadava võimaliku tulu prognoosimine ei ole tõsikindlalt võimalik. Ka komisjoni koostatud mõjuanalüüsis on viidatud vastavaks hindamiseks vajalike andmete vähesele kättesaadavusele ning olemasolevate andmete madalale kvaliteedile.

Coinmarketcap.com järgi on maailmaturul kokku 22 927 erinevat kaubeldavat krüptovara. Turu suurust ja varade mitmekesisust arvestades on keeruline hinnata võimalikku saamata jäänud maksutulu. Lisaks mõjutab võimaliku tulu suuruse hindamist varade volatiilsus ning krüptovara kasutajate andmete kättesaadavuse piiratus. Seejuures näitavad erinevad analüüsid ja andmeanalüütika, et krüptovarade kasutajate hulk on globaalselt kasvamas. Krüptovarade turu maht ehk turu kapitalisatsioon on kasvanud 2024. aastal 97%²². Kuivõrd plokiahelas toimunud tehingud ei ole otse seostatavad isikutega ja krüptovarateenuse osutajate vahendatud tehingud toimuvad sageli plokiahela väliselt, ei ole tehingute tegelike mahtude kohta võimalikult andmeid avalikest allikatest koguda või asuda lõplikule seisukohale, kas ja millised nendest tehingutest tõsikindlalt ka maksukohustuste kaasa tõid.

Arvestades, et krüptovara turgu võib pidada veel kujunemisel olevaks ning inimeste teadlikkust krüptovarale kohalduvatest maksureeglitest mõõdukaks, võib eeldada, et vastava aruandluskohustuse sisseviimine toob kaasa teadlikkuse kasvu ning krüptovarast saadud tulult kogutavate maksutulude märgatava suurenemise.

Eestis kuulub täna maksustamisele igasugune residentide poolt krüptovaraga/ krüptovaras tehtud tehingutest saadud tulu. Tulu deklareerimise kohustus on maksumaksjal endal. Deklareerida tuleb ka need maksustatavad tulud, mis on saadud krüptovaras, näiteks üür, intress, ettevõtlustulu jne. Tulu saab tekkida erineval viisil, näiteks: krüptovara hinnamuudatusest, mis tekkis müües/vahetades krüptovara tavavaluuta või teise virtuaalvääringu vastu; krüptovara eest kaupade/teenuste eest tasumisel; krüptovara

²² <https://www.coingecko.com/research/publications/2024-annual-crypto-report>

kaevandamisest; arvuti andmemahu rentimisest; saades tehtud töö eest tasu krüptovarana.²³ Alates 2025. aastast on võimalik lepinguriigi tegevusloaga (MiCA) krüptovara teenuse osutaja juures asuvat kontot kasutada investeerimiskonto pikendusena ning seeläbi tulumaksu maksmist edasi lükata.

Rahapesu Andmebüroo 2022. aasta jaanuaris avaldatud uuringu²⁴ kohaselt on 25-l suuremal krüptovarateenuse osutajal kokku ca **13 000** Eesti klienti. Krüptovara huvigrupp Krüpto Klubi on läbi viinud ligikaudu 500 inimest hõlmanud küsitluse, kus ilmnes, et 50% vastanutest kavatses oma tulu deklareerida.

Chainanalysis reastab riike indeksi põhiselt, mille fookus on sellel, kui suurel määral antud riigis kasutatakse erinevaid krüptovaradega seonduvaid teenuseid. Indeksi skoor kujuneb viie alam-indeksi põhiselt, võttes arvesse rahva arvu, ostujõudu, tehingute volüümi, internetiliiklust jms. Mida lähemal on skoor 1-le, seda suurem on ka riigis krüptovarade kasutus. 2023. aastal²⁵ oli Eesti selles pingereas 106. kohal ja indeksi skoor oli 0.005, kuid 2024. aastal²⁶ oli Eesti 89. kohal indeksi skooriga 0,015. See omakorda näitab, et krüptovaradega seotud tehingute aktiivsus on Eestis kasvanud, mis omakorda tähendab, et kasvanud on ka tehingute maht, millest potentsiaalselt maksukohustus saaks tekkida. See peegeldub samuti ka füüsiliste isikute tuludeklaratsioonide (FIDEK) statistikast, kus deklareeritud tulude maht on 2024. aastal võrreldes 2023. aastaga kasvanud.

Erinevad turuosalised näevad, et krüptovarade kasutus 2024. aastal Euroopas on hinnanguliselt 60,3 % kasvanud võrreldes varasemaga.²⁷ Sama tendents jätkub ka 2025. aastal.

Krüptovarade ning plokiahela analüüsiga tegelevate ettevõtete andmetel hinnatakse 2023. aastal geograafiliselt Eestis asuvate krüptovara omanike arvu 20 564-le isikule.²⁸ Oluline on silmas pidada, et krüptovarade omamine ei too endaga kaasa maksukohustust, vaid see tekib juhul, kui seda vahetatakse toodete, teenuste, tavavaluuta, teiste krüptovarade või muude varade vastu.

Füüsilise isiku tuludeklaratsiooni andmete automaatne võrdlemine ei võimalda teha lõplikke ja kindlaid järeldusi selle kohta, kui palju maksumaksjaid ja millises mahus on krüptovaraga kauplemisest saadud tulu tegelikult deklareerinud. Võib vaid öelda, et selliseid maksumaksjaid ei ole palju, võrreldes maksumaksjate koguarvuga, kuid keskmine üksnes krüptovarade tehingutelt deklareeritud tulu summa oli 7 826 eurot.

Krüptovarast saadud tulu on võimalik deklareerida füüsilise isiku tuludeklaratsioonis²⁹ muu vara võõrandamisena Eestis (deklaratsiooni tabel 6.3) või välisriigis (tabel 8.3).

	2019	2020	2021	2022	2023	2024*
Isikuid tabelis 6.3	62	155	1264	626	940	1941

²³

Maksu- ja Tolliameti virtuaalväeringute maksustamise juhendid: <https://emta.ee/uudised/tuludeklaratsioon-puudutab-ka-krüptoinvestoreid>; <https://emta.ee/eraklient/maksud-ja-tasumine/maksustatavad-tulud/krüptoraha>

²⁴ VASPide uuring on kättesaadav Rahapesu Andmebüroo veebis aadressil: <https://fiu.ee/media/170/download>

²⁵ <https://www.chainalysis.com/blog/2023-global-crypto-adoption-index/>

²⁶ <https://www.chainalysis.com/blog/2024-global-crypto-adoption-index/>

²⁷ <https://blog.bitpanda.com/en/bitpanda-technology-solutions-global-overview-crypto-ownership-and-adoption>

²⁸ <https://www.triple-a.io/cryptocurrency-ownership-data>

²⁹ FIDEK juhend: https://www.riigiteataja.ee/aktiilisa/1281/2202/2026/RM_m61_lisa1.pdf#

Kasu	1 835 485	3 290 301	34 550 577	2 129 433	5 599 389	8 892 475
Isikuid tabelis 8.3	35	121	679	119	316	412
Kasu	415 787	1 703 341	22 718 974	2 215 768	4 217 034	9 522 176

*2024. aasta andmed on esitatud 22.04.2025 seisuga ja ei pruugi olla lõplikud.

Lähtudes sellest, et MTA peamine raskus krüptovara võõrandamisest saadava kasu eest tasumisele kuuluva tulumaksukohustuse suuruse kindlaksmääramisel on maksustamiseks vajalike andmete kättesaadavuse keerukus, võib eeldada, et krüptovara alane teabevahetus igal juhul suurendab maksukuulekust ning parandab ka maksuhalduri võimekust maksude tasumise õigsust kontrollida. Veelgi enam on aruandluskohustuse skoobis ka jaemüügitehingud jms, kuivõrd krüptovarasid kasutatakse maksevahendina ehk toodete ja teenuste eest tasumisel, mistõttu on täna krüptovarade kasutus selgelt laiem kui üksnes investeerimisvahendina, omades mõju ka teiste maksude laekumisele ja järelevalvele üldiselt peale füüsilise isiku tulumaksu.

Tuleb siiski mainida, et direktiivi ja OECD rahvusvahelise teabevahetuse välislepinguga seonduvate ülesannete maht ja keerukus on aasta-aastalt kasvanud, mistõttu on üha keerulisem tagada nende piisavat kvaliteeti olemasoleva inim- ja tehnilise ressursiga. Hetkel ei ole MTA-l selles valdkonnas piisavat erialast oskusteavet ega ressursse, et kasutada saadavat infot maksimaalselt tõhusaks järelevalveks ja seeläbi maksutulu suurendamiseks. Kui eesmärk on neist andmetest reaalselt maksutulu saada, tuleb leida võimalused täiendava võimekuse loomiseks.

Direktiivi rakendamisega kaasnevad kulud

Komisjoni andmetel on Euroopa Liidu tasandil direktiivi rakendamise ja aruandluse laiendamise ühekordne kulu hinnanguliselt ligikaudu 300 miljonit eurot kõikide krüptovarateenuse osutajate ja maksuhaldurite kohta ning püsikulud ligikaudu 25 miljonit eurot aastas. Ühekordsed ja püsikulud tulenevad peamiselt IT-süsteemide arendamisest ja toimimisest, samuti järelevalve teostamisest.

Direktiivi rakendamiseks vajalikeks arendusteks ja hoolduskuludeks ei ole täna riigieelarves vahendeid planeeritud ning nendele lisakuludele tuleb hiljem eelarveprotsessi raames kate leida. Seni on rahastatud automaatse teabevahetuse arendusi struktuurifondide toetusel.

Hinnanguliselt on MTA ja Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskusele (RMIT) kogukulud seoses aruandluseks vajaliku süsteemiarenduse ja selle hooldusega järgmised:

- 1) Majandamiskulud 2027-2029: rakenduse ülalpidamise ja halduskulu, tarkvara ajakohasena ja toimivana hoidmise kulu on aastal 2027 10% investeeringust, 2028 ja edasi 20% investeeringust. MTA'le lisandub halduskulu 155 000 eurot, RMIT'ile 863 000 eurot;
- 2) IT investeeringu kulu 2026-29: 2 831 000 eurot.

Kulud jagunevad eelnõuga kavandatavate muudatuste vahel järgmiselt:

- 1) Maksuhaldurite üldisele automaatsele teabevahetusele täiendava tulu ja kapitalikategooria lisamine toob kaasa arendusvajaduse, mille maksumus on ligikaudu 100 000 eurot;

- 2) Finantskontode alase teabevahetuse muudatuste rakendamine toob kaasa arendusvajaduse, mille maksumus on hinnanguliselt 100 000 eurot;
- 3) Varakatele eraisikutele antud eelotsuste lisamine maksuhaldurite vahelisse teabevahetusse ei too kaasa täiendavaid kulusi;
- 4) Kõik ülejäänud kulud seonduvad krüptovarateenuse osutajate aruandluse kehtestamisega.

Võimalikke kulusid hinnati platvormihaldurite aruandluskohustuse (nn DAC7) kehtestamise maksumusele tuginedes. Tegelik kulu sõltub sellest, millisena ehitatakse üles teabevahetuse üksikasjad. Arenduse maksumust ei mõjuta tuntuvalt see, kas aruandlus saab olema riikide vahel kahepoolne või toimub keskse andmebaasi kaudu. Arenduse maksumust mõjutab mh ka asjaolu, et Eesti on allkirjastanud mitmepoolse lepingu seoses krüptovara rahvusvahelise infovahetusega, Crypto-Asset Reporting Framework (CARF). Lepingu alusel hakkab MTA krüptovara infot vahetama jurisdiktsioonidega, kes on lepingu allkirjastanud ja kellega on vahetatud teavitused infovahetuse suhte aktiveerimiseks. Seetõttu on IT arenduse skoobis ka 3ndate riikidega teabevahetuseks vajalike süsteemide välja arendamine.

Arvestades krüptovara tehingute andmete töötlemise keerukuse tasemega, elukalliduse tõusuga, teabevahetuse ulatusega ning vajadusega alustada arendustöid 2026. aastal, tuleb krüptovarateenuse osutajate aruandluskohustuse rakendamiseks vajaliku RMIT kuluna arvestada **2,8 miljoni euro** suuruse investeeringuga. Kõige odavam on rakendus, mis võimaldab ainult andmeid koguda ja edasi jagada, kuid maksustamiseks vajalik andmetöötlus eeldab mahukamaid arendusi. Seejuures suurendab arenduse kulude mahtu ka lisakeerukus CARF ehk OECD Crypto-Asset Reporting Framework ehk kolmandate riikidega andmevahetusega, mis võrreldes platvormihaldurite aruandlusega ei olnud IT arenduse skoobis.

Hoolduskulude määraks on võetud 20% investeeringust, mis on välja toodud riigikontrolli 2019. aasta auditis „Ülevaade infotehnoloogia kuludest ja investeeringutest ministeeriumites ja nende asutustes.“ Halduskulud tulenevad rakenduse funktsionaalsuse järjepidevast täiendusvajadusest, mis omakorda tulenevad spetsifikatsioonide muudatustest ja tarkvara teekide järjepidevast uuendamise vajadusest, et ära hoida teekidest tulenevaid haavatavusi. 2027. aastal on ka vahetumas infrastruktuuri teenuse pakkuja, kelle hinnakiri ei ole teada.

Sõltuvalt süsteemi kogumaksumusest hindame, et iga-aastased hoolduskulud jäävad vahemikku 300 000 – 600 000 eurot aastas.

8. RAKENDUSAKTID

MTVS § 8¹⁰ lõikes 3 sätestatakse rahandusministrile volitusnorm krüptovara teabe deklaratsioonide vormide ning nende esitamise ja täitmise korra kehtestamiseks. Aruandlus on üles ehitatud XML formaadile, milles on praegu esitatud ka finantskontode alase teabevahetuse deklaratsiooni vormid. Deklaratsioonide kehtestamiseks tuleb täiendada rahandusministri 19.05.2015 määrust nr 16 „Maksualase teabevahetuse seadusest tulenevate deklaratsiooni vormide ja andmekoosseisude ning nende esitamise ja täitmise korra kehtestamine.“ uute lisadega, mis kajastavad Euroopa Liidus ja OECDs kokku lepitud aruandluse vorme XML formaadis.

Direktiiv muutis finantskontode alase teabevahetuse mõningaid üksikasju, mis tingib ka selle teabevahetuse rakendamiseks vajalike XML vormide muutmise viidatud määruse lisades 5– 14.

Direktiivis kokku lepitud muudatused kajastuvadki eelkõige ministri määruses, kuna direktiivi ülevõtmiseks on viidatud asjakohastele direktiivi sätetele.

Rahandusministri 22.12.2022 määrust nr 67 „Hoolsusmeetmed, esitav teave ja liiduvälise platvormihalduri registreerimise kord“ on vaja muuta, kuna seoses tuvastusteenuse abil hoolsusmeetmete kohaldamise võimalusega muutub teave, mida platvormihalduritelt nõutakse.

9. SEADUSE JÕUSTUMINE

Direktiivi muudatused tuleb valdavas osas üle võtta 2025. aasta 31. detsembriks ja rakendada 2026. aasta 1. jaanuarist.

Maksukohustuslaste registreerimise numbriga seotud muudatused tuleb rakendada 2028. aasta 1. jaanuarist.

10. EELNÕU KOOSKÕLASTAMINE JA HUVIRÜHMADE KAASAMINE

Eelnõu ja käesolev seletuskiri edastatakse kooskõlastamiseks ministeeriumitele ning arvamuse avaldamiseks Andmekaitse Inspeksioonile, Rahapesu Andmebüroole, Finantsinspeksioonile, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Maksumaksjate Liidule, Eesti Pangaliidule, Eesti Advokatuurile, Audiitorkogule, Eesti Kindlustusseltside Liidule, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidule, Eesti Web3 Kojale, Eesti Digivara Liidule, FinanceEstonia MTÜ-le, KPMG Baltics OÜ-le, Ernst & Young Baltic AS-le ja PWC Eestile.